

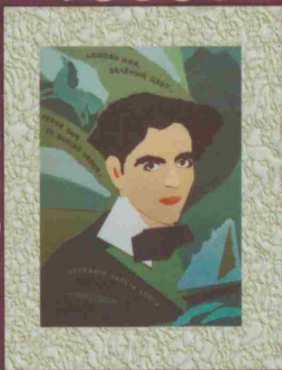
84(41111)

л 77

ИХОН ШЕЪРИЯТИ ДУРДОНАЛАРИ

Федерико
Гарсиа Лорка

ОЙ ТЎЛИШГАН
КЕЧАДА

Kitob shu yerda ko'rsatilgan muddatdan
kechiktirilmagan holda topshirilishi shart

ilgarigi berilmalar miqdori _____

--	--

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

✧ ЖАҲОН ШЕЪРИЯТИ ДУРДОНАЛАРИ ✧

Федерико
Гарсиа Лорка

ОЙ ТЎЛИШГАН КЕЧАДА

Испаниядан
Шавкат Раҳмон
таржумаси

ТОШКЕНТ — «O‘ZBEKISTON» — 2013

УЎК: 821.512.133-1

КБК 84 (4Исп)

Л 77

Тузувчи ва сўз боши муаллифи:

*Эргаш ОЧИЛОВ,
филология фанлари номзоди*

ISBN 978-9943-01-926-3

© «O'ZBEKISTON» НМИУ, 2013

СЎЗНИНГ СУРАТИ ВА СИЙРАТИ

Фарбу Шарқ маданиятини ўзида ажойиб бир тарзда уйғунлаштирган Андалусиянинг энг «ёруф юзли сиймоларидан, ҳаёт ва мамот оралиғида ярадор қушдай потирлаган руҳ сувратларидан иборат асарларини бадиий ижод саҳнасига бир даста гулдай отган»¹ оташин испан шоири Федерико Гарсиа Лорка 1898 йили Фарнота шаҳри яқинидаги Фуэнте Вакерос қишлоғида туғилган.

Лорка насрий машқлари орқали адабиётга кириб келди. Унинг «Таассуротлар ва манзаралар» номли талабанинг Испания бўйлаб саёҳати давридаги кузатишларидан иборат бўлган мўъжаз тўплами — йўл чизгилари 1918 йили Фарнотада нашр этилади. 1921 йили эса Мадридда — у таҳсил олган университет саҳнасида «Капалак жодуси» пьесаси намоиш қилинади. Шу йили «Шеърлар китоби» ҳам чоп этилади. Ундан ўрин олган шеърларда Лорка ўз бадиий иқтидорини синаб, турли жанрлар ва шакллари тажриба

¹ Раҳмон Ш. Таржимондан (Сўз боши) // Лорка Ф.Г. Энг қайғули шодлик (Шеърлар ва достон).—Т.: Фафур Фулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти. 1989. 4-бет.

қилиб кўради, баёндан чизгиларга, улардан турли банд қурилишига эга кўшиқ ва романсларга ўтади. Айни жиҳатдан ушбу тўпламни бўлажак шоирнинг ўз овози ва услубини топиш йўлидаги изланишлари маҳсули дейиш мумкин. «Канте хондо достони» (1921) ва «Кўшиқлар» (1921—1924) китобларига келиб эса унинг ўзига хос, бетакрор овози ярқ этиб кўзга ташланади¹.

«Канте хондо достони»да Лорка нафақат мураккаб, балки шеърият учун ғайриоддий бўлган халқ оҳангларининг сирли тилини бадиий нутқ тилига айлантириш вазифасини амалга оширади. Шеърлар ҳақида баъзида «сўз мусиқага айланибди» дейдилар. «Канте хондо достони» — мусиқа сўзга айланган ягона ва ажойиб ҳодиса...»², — деб ёзган эди лоркашунос Н. Малиновская... — «Канте хондо достони» — Андалусия ҳақида ҳикоя эмас. Бу — унинг овози»³.

1928 йили «Лўли романсероси» китоби дунё юзини кўради. Ўзининг энг яхши ва қимматли бу асари орқали Лорка қадимий испан жанри бўлган романсга янги ҳаёт бағишлабгина қолмай, кўҳна асотирларни бадиий асосда қайта ишлайди⁴.

¹ Бу маълумотлар ҳақида қаранг: *Малиновская Н. Самая печальная радость (Предисловие) // Лорка Ф.Г. Избранное. — М.: «Просвещение», 1987. С. 10—11.*

² Ўша ерда. 11-бет.

³ Ўша ерда. 13-бет.

⁴ Ўша ерда. 14-бет.

Лорканинг муסיқий қобилияти шоирлик истеъдодидан кам эмас эди, айна пайтда у тузуки-кина мусаввир ҳам бўлган. Бастакор ва малакали созанда сифатида Оврўпа мумтоз муסיқасини яхши билганлигидан ўзининг пьесалари учун куйлар басталаган, уларни сахнага қўйиш учун либослар чизган, декорациялар ишлаган (воқеан, Москвада чоп этилган «Сайланма»сида у чизган сурат ва чизгилардан фойдаланилган¹). Шунинг учун ҳам шеърлари муסיқийлиги билан алоҳида ажралиб туради, улар «тасвирий санъат билан лиммо-лим»².

Серқирра истеъдод соҳибининг «Этикдўзнинг фаройиб хотини» (1922) драмаси, «Қонли тўй» (1933) ва «Иерма» (1934) трагедиялари ҳам машҳур.

1936 йилга келиб, Испания фашизм балоси хавфи остида қолган эди. 17 июлда кўзғолон бошланади. Генерал Франко бошчилигидаги фашистлар тез ва кутилмаганда Фарнотани эгаллайдилар. Улар ўзларининг «қора рўйхат»ига тушган Лоркани янги ҳукуматга «қалами билан бошқалар куроли орқали етказгандан кўра кўпроқ зарба берди» деб эълон қиладилар. Бу ҳам етмагандек унга, «рус жосуси» деган айб қўядилар.

¹ Қаранг: Лорка Ф.Г. Избранное. — М.: «Просвещение», 1987.

² Вознесенский А. Лорка лолалари (Сирожддин Саййид таржимаси) // «Жаҳон адабиёти» журналы, 2006. 1-сон, 34-бет.

Аслида, «Лорканинг ички ҳуррият, эркинлик, жўшқинликка йўғрилган қўшиқлари инқилоб эди»¹. 19 август тонготарида эса Виснар яқинидаги Айданамар — Кўз ёши булоғи атрофидаги катта тош ёнида уни отиб ташлайдилар. Лорканинг номи 1975 йилдагина — Испанияда демократик ҳукумат қарор топганидан кейингина чинакам ва тўла оқланди.

Айни ижодий куч-қувватга тўлган, адабий режаларга тўлиб-тошиб юрган бир пайтда Лорка ҳаётига нуқта қўйилди. 1936 йили у «Сиёсий трагедия» устида ишлаган, унинг биринчи актини дўстларига ўқиб ҳам берган, айни пайтда ёзила-жак тўққиз ёки ўн пьесасининг мазмунини барча икир-чикирларигача батафсил ҳикоя қилган. Кутилмаган ўлим туфайли унинг кўплаб режалари, чизгилари, қўлёзмалари, ўйлаб қўйган китоблари ва спектакллари — барчаси армонга айланди. У ёзиб тугатилган 12 та пьесасидан ўнтасини ва 6 та тайёр китобини нашр этишга улгурмади, янги, деярли якунланган драмалари қоралама ҳолида қолиб кетди, қанча қўлёзмалари уруш пайтида йўқолган. Масалан, афсонага айланиб кетган 100 та сонетни ўз ичига олган «Қайғули ишқ сонетлари» тўпламидан бор-йўғи 11 та сонет топилиб, эълон қилинди².

¹ Вознесенский А. Лорка лолалари. 34-бет.

² Бу ҳақда қаранг: Малиновская Н. Самая печальная радость. С. 20.

«Лорка метафорага бой, оташин шоир эди!»¹ — дейди А. Вознесенский. Зеро, Лорка шеърлари образлиликнинг кучлилиги, оҳорли тимсолу ташбеҳларга бойлиги билан ўзига хос хусусиятга эга. Мана бундай бетакрор ва жозибали мисраларни фавқулодда шоирлик истеъдодига эга бўлмаган ижодкорнинг яратиши мушкул:

Туни билан водийда эсар
туманлардан тўқилган эртақ.

Ёки Андрей Вознесенский ажратиб кўрсатганидек: «Унинг шеърларида тунги осмон «Қора байталнинг сағриси янглиғ ялтирайди». Шамол деразадан чиқарилган бошни жодининг шамшири кесгандек кесиб ташлайди».

Чиндан ҳам, қуйидагича ҳеч кимнинг хаёлига келмайдиган ташбеҳ топиш учун оддий кўз кифоя қилмайди — бунга шоирона кўз керак.

Сочларимнинг тарҳига
жойлаб қўйдим қуёшни.

* * *

Сариқ тишларини кўрсатиб,
кулар макка сўтаси узоқ...

* * *

Эпкин билан шахмат ўйнар
уйку босган оқшомги нур.

¹ Вознесенский А. Лорка лолалари. 34-бет.

Айни пайтда, Лорка рангларга алоҳида эътибор беради. Бу жиҳатдан унинг шеъриятини ранглар шеърияти деса ҳам бўлади. Шоир шеърларида ранглар рамз ўлароқ, хилма-хил маъно қирраларига эга бўлиб, муҳим бадий вазифани бажаради. У кўплаб фикру туйғуларини ранглар зиммасига юклаб юборади — беҳудуд ва мураккаб ўй-кечинмаларини ранглар ўзининг ранг-баранг тилида изҳор эта олишига ишонади. Бу — унинг испан халқ оғзаки ижодини чуқур билгани ва ундан маҳорат билан самарали фойдаланганини кўрсатади. Чунки фольклорда ранглар қадимдан рамзларга айланиб кетган — ҳар бир ранг ўзида бир неча маънони тамсил этади: ҳар бир рангнинг ўз ўрни, ўз мазмуни мавжуд. Жумладан, испан халқ кўшиқларида ҳам «сиёҳранг — мотам; бинафшаранг — жудолик, хотира, садоқат; кўк ранг — мангулик, ҳақиқат, адолат, сабот; яшил ранг — омад, ҳиссиёт; оқ ранг — ўлим, мангулик, эътиқод, озодлик; кулранг — қайғу; сариқ ранг — куёш, буғдой, қувват, илҳом, шуҳрат; қизил — қаҳр, қон ранги, изтироб, эҳтирос, ғурур рамзидир»¹.

Албатта, турли халқларнинг турмуш тарзи ва эътиқодий қарашларига боғлиқ равишда ранглар турли-туман маъноларга эга ва улар баъзида бири-бирига зид ҳам. Айтайлик, азалдан кўпгина халқ-

¹ Раҳмон Ш. Таржимондан (Сўз боши) // Лорка Ф.Г. Энг қайғули шодлик (Шеърлар ва дoston).—Т.: Фафур Фулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти. 1989. 4-бет.

ларда қора ранг — қоронғилик, зулмат, ёвузлик, оқ ранг — поклик, мусаффолик, ёруғлик, эзгулик рамзи ҳисобланиб келган. Айни пайтда, туркий халқларда оқ ранг мотам, мусибат, ҳатто қурғоқчилик тимсоли бўлган. Япония, Ҳиндистон ва Хитойда эса азадорликни билдиради. Ўз навбатида, қора рангнинг ҳам, хусусан, туркий халқлар орасида катта, улуғ, қудратли каби ижобий маънолари бўлган¹.

Энг қизиғи, испан фольклорида ранглар бизнинг тасаввур-тушунчамиздаги рамзларга зид, баъзида ҳатто кутилмаган маъноларни ҳам ифода-лаб келади. Худди шундай, дарахтлар, ўсимликлар, мевалар ҳам испан фольклорида ўзига хос маъно ташийдиган. Айтайлик, Шарқда тик ва баландлигидан қизу аёлларнинг келишган қадди-қоматига нисбат берилган сарв испанларда қабристон дарахти, қайғу ва мотам рамзи; пўртахол — бахтли муҳаббат тимсоли бўлса, лимон — фожиали, алданган севгини билдиради; наргис — юнон асо-тирларида гўзал ўсмир тимсоли бўлиб, сувда ўз аксини кўриб, севиб қолади ва шу ишқ ҳасратида ўлиб кетади. Бу испан фольклорига ҳам кўчган.

Қўлингиздаги китоб — Гарсиа Лорка шеърларининг ўзбек тилидаги учинчи нашри. Истеъдодли шоир ва заҳматкаш мутаржим Шавкат Раҳмон дастлаб, Лорка шеърларини воситачи тилдан — русчадан таржима қилиб, «Сайланма» (1984) номи билан чоп эттиради. Лекин ўзининг эътирофи

¹ Бу ҳақда қаранг: Ҳаққул И. Навоийга қайтиш. — Т.: «Фан», 2007. 98—99-бетлар.

шича, кўп ўтмай Лорканинг ўзини эмас, балки таржимонларини таржима қилганлигини тушуниб қолади ва испан тилини ўрганиб, бу шеърларни аслиятдан таржима қилади ва ўқувчилар ҳукмига энди машҳур испан сўз санъаткорининг «Энг қайғули шодлик» (1989) деган анча салмоқли китобини ҳавола этади.

Федерико Гарсиа Лорканинг Ўзбекистонда аллақачон ўз ўқувчилар аудиторияси шаклланган, ижодкорлар орасида ўз таъсир доираси мавжуд. Бинобарин, қарор топган кўникмани ҳисобга олиб, «таржимани бегона қилмаслик» мақсадида, бунинг устига, бевосита аслиятдан — испан тилидан ўтирилганини ҳисобга олиб, мазкур тўплам «Энг қайғули шодлик» китобидан танлаб олинган шеърлар асосида тузилди («Канте хондо» достони ҳам қисқартиришлар билан берилди). Муайян даражадаги шарҳу изоҳларсиз шоир шеърларини бутун мураккаблиги билан идрок этиш, уларнинг асл маъзини чақиш мушкул. Шунинг учун Лорка асарлари таржимасининг русча нашрига А.Б. Матвеев, ўзбекча нашрига Ш. Раҳмон ёзган шарҳлардан фойдаланиб, уларга бир қатор изоҳлар ҳам бердик.

Эргаш ОЧИЛОВ

«ШЕЪРЛАР КИТОБИ»ДАН (1921)

БИР ЎЗБОШИМЧА ШИЛЛИҚҚУРТНИНГ САЁҲАТИ

Тонг ҳавоси чақалоқ
нафасидай майиндир.
Дарахтлар қўлларини
чўза бошлар заминга.
Босиб келар далани
ҳарир туман тўлқини.
Ўргимчаклар ҳавода
ипак тўрлар тўқийди.
Тиниқ, мовий кўзгуда
ялтиллайди сўқмоқлар.
Теракзор бир сайҳонда
ариқ куйлар ўйноқлаб.
Тор сўқмоқлик анойи,
фаросатсиз, фирт оми,
мўмингина шиллиққурт
кузатади дунёни.
Атроф жимжит,
хўрсиниб,
бир қарар-да кулбага,
сўқмоқнинг охирини
кўрайин деб, судралар.
Йўл юрару мўл юрар,
охир етар бир жойга —
чирмоблар газандани
ўраб ўсган маконга.

Ўтирарди серрайиб
икки бақа бир тошда,
буришган таналарин
тоблаб тонгги қуёшга.

«Янгича бу нағмалар, —
валдирайди бир бақа, —
арзимас ҳеч нарсага».
«Эгачи, — дер бақрайиб,
вужудини росаям
яра босган кўр бақа. —
Қизлигимда биз айтган
қўшиқларни худойим
бир кун охир эшитиб,
ёрлақар деб юардим.
Умрим битди. Англадим
ғўр ёшликнинг хатосин —
Худодан қайтдим, қўшиқ
айтмай қўйдим ҳаттоки...»

Тинмай сакраб майсада
сурбетларча масхара
қилган бир ёш бақадан
икки бақа мўлтираб
сўрар эди садақа.

Шиллиққурт қоп-қоронғи
ўрмонда тўхтаб қолар.
Бақирай дер. Бўғилган.
Бақалар ўраб олар.

«Капалакми, нима у?» —
 деб сўрайди кўр бақа,
 «Мугузи бор. Капалак
 бўлмас ҳечам мендақа.
 Мана, қара, мугузли,
 бу шиллиқдир, қаердан
 келаяпсан, айт, ўзинг?»

«Кулбам унча узоқмас,
 қайтай десам кўрқаман».
 «Шиллиқ зоти азалдан
 юраксиз», — дер кўр бақа.

«Нағма-пағма қилурсан», —
 деб бақалар чувиллар.
 «Йўқ, йўқ, — дейди бечора, —
 айтмаганман умримда».
 «Ибодат қиласанми?»
 «Ўргатмаган ҳеч кимса»
 «Мангу ҳаёт борми, айт?»
 «Мангу ҳаёт... бу нима?»
 «Буми,
 икки ёни гул,
 турли нозу неъматли,
 суви тиниқ дарёда
 мангу яшаш демакдир».

«Йўғ-э, энам бир маҳал,
 агар ўлсанг, энг баланд
 дарахтларнинг баргида
 ўрмалайсан деганди».

«Энангам даҳрий экан,
айтдик сенга ростини.
Ишонмасанг, зўрлаймиз,
кесак билан бостириб».

«Вой, негаям кулбамдан
чикдим, — деб йиғлар шиллиқ, —
мангу ҳаёт бор, тўғри,
хато қилдим мен, шўрлик».

Мамнун бўлиб бақалар
уйчан тарқар ҳар ёнга.
Қўрқиб кетган шиллиққурт
яширинар ўрмонда.

Тиланчи бақалар ҳам
Сфинкс¹ каби қотар.
«Эгачи, — деб қурбақа, —
оҳиста бир уф тортар —
мангу ҳаёт бор гапми?»
«Бе, ёлғон», — дер кўр бақа.
«Нега энди бор дея
айтдик анов аҳмоққа?»
«Чунки... ўзим ҳайронман, —
кўр бақа дер хўрсиниб. —
Агар айтсам тўғрисин,
ғалати бўп кетаман
зовурдан ёш бақалар
эрта-кечин худога
нола қилса вақиллаб».

¹ *Сфинкс* — қадимги Мисрда танаси шерники, калласи одамники (баъзан ҳайвонники) бўлган афсонавий махлуқ ҳайкали.

Шиллиқ эса бу маҳал
 қайтар эди сўқмоқдан.
 Терак авжида мавжли
 сукунат оларди дам.
 Ногоҳ йўлда чумоли
 гуруҳига келар дуч.
 У ён-бу ён суруниб,
 уймалашиб, бўлиб ғуж,
 судрашарди чалажон,
 боши қуйи солиниб,
 мўйловлари шалпайиб
 қолган бир чумолини.
 «Тўхтанглар, — дейди шиллиқ —
 бўлманг бунча бераҳм.
 Нега бу бечорани
 қийнаб азоб берасиз?
 Чинданам айби бўлса,
 бирон гап айтай холис.
 Нима гуноҳ қилувдинг,
 ўзинг айтгин, чумоли?!»

Жон бераётган чумоли
 шивирлайди қийналиб —
 «Юлдузларни кўргандим».
 «Юлдузлар? Бу нимадир?» —
 Вижиллаб чумолилар,
 жимликни тағин бузар.

Шиллиқ бир зум довдираб,
 қайта сўрар: «Юлдузлар?»

«Ишонинг — дер чумоли, —
юлдузларни кўрдим чин.
Чикдим баланд-баландга,
тераkning қир учига.
Кўриб минглаб шуълани,
айтган сўзим оқ бўлди,
очилди кўр кўзларим,
қаро бағрим оқ бўлди»

Шиллиқ сўрар анқайиб,
«Юлдузлар нима ўзи?»
«Юлдузлар бошимизда
ёғду сочган шуъладир».
Чумолилар қутурар:
«Нега бизлар кўрмаймиз?»
Тан олади шиллиқ ҳам:
«Кўзларим азал ожиз.
Зўрға-зўрға кўраман
Майсаларни, қуртларни».

Чумолилар дўқ урар,
айлантириб муртларин:
«Ўлдирамиз. Ялқовсан.
Ғаламис, ярамассан.
Меҳнат қилишинг керак
осмонга қарамасдан».

«Юлдузларни кўрдим, рост», —
дер чалажон чумоли.
«Қўйинглар, — дейди шиллиқ, —
шундоғам танг аҳволи.

Жон беряпти шекилли,
сўйлашга йўқ мажоли».

Ари ўтар ҳавони
кесганча қанотида.
Нафас олар чумоли
чексиз шом ҳавосидан.
Шивирлайди: «Арижон,
келдингми мени излаб?
Юлдузларга жисмимни
олиб кетгин. Юлдузлар».

Жон берар. Чумолилар
қочиб кетар ўликдан.

Шиллиқ оғир хўрсиниб,
ўрмалар ўз йўлида.
Кўз ўнгида мангулик
очилгандай шу лаҳза.
«Сўқмоқ чексиз, эҳтимол,
юлдузларга туташган. —
Сўйлайди, — юлдузларга
етмак маҳол, бесамар,
қўполман, яшайин соз,
юлдузларни эсламай».

Борлиқда ҳарир туман,
кун нури ҳам ҳориган.
Кўнгиروقлар черковга
чорлаб қолди олисдан.

Боқибегам шиллиққурт,
енгилтак ҳам анойи,
бир тупкадан анқайиб
кузатади атрофни.

ИЮЛЬ КУНИ МАНЗУМАСИ

Фавраларнинг¹ бўйнида
ялтирар қўнғироқлар.
— Йўл бўлсин, қор, қуёшдан
яралган қизалоқ, айт?

— Дасторгуллар² тергани
боргум яшил сайҳонга.

— Ҳадемай шом бўлади,
йўл хатарли, осонмас.

— Ишқим шунча кучаяр,
қанча оғир бўлса йўл.

— Қор, қуёш қизалоғи,
қуёшдан эҳтиёт бўл!

— Сочларимни тарҳига
жойлаб қўйдим қуёшни.

— Кимсан ўзинг, оппоқ қиз,
келарсан қай ошёндан?

¹ *Фавра* — сув оқими. Испан халқ ижодида сувнинг оғир тўлғаниб оқиши буқага ўхшатилади.

² *Дасторгул* — қоқидошларга мансуб кўп йиллик ўсимлик.

— Ошёним бўлур меҳр
ҳам марварид булоқлар...

Фавраларнинг бўйнида
ялтирар қўнғироқлар.

— Ёришибди дудоғинг
илоҳий бир зиёдан.

— Ўлганида ҳам тирик
севгим ёққан ситора¹.

— Бир қўрай-чи, қўйнингда
нимани сен яширдинг?

— Ўлганида ҳам тирик
севгим берган шамширдир.

— Недир қора кўзингда
ёниб турган улуғвор?

— Бир умрга ўртанган
ғам-ҳасрат суврати бор.

— Нега энди рўмолинг
ўлимдан-да қорароқ?

— Оҳ, беваман, мендан-да
бахтсиз, ёлғиз одам йўқ.

¹ Ситора — юлдуз.

Эртактаги Дафнанинг¹
бевасиман, билмайсан.

— Излаганинг йўқ бўлса,
яна нени излайсан?

— Ўша Граф Дафнанинг
вужудини излайман.

— Ишқ излаб юрибсанми
сарсон бўлиб ҳар қайдан?
Ишқ излаб юрибсанми,
дуч келарсан, албатта!

— Нигоҳларим ҳамиша
юлдузли осмонларда.
Қайдайкин ўшал ёрим —
тирикдай ўлганда ҳам.

— Топармисан ёрингни,
чиннигул, оқ гул аро
ётар ғам гирдобига
тикилиб мотамсаро.

— Ай, сарвларга² ўхшаган,
жувонмардим, сувори³.
Ойдин тунда дилимни
сенга бергум инониб.

¹ *Граф Дафна* — машҳур итальян денгизчиси Роме де Лаурия (1250—1305). Испан халқ қўшиқларида граф Дафна деб номланган.

² *Сарв* — Испанияда қабристон дарахти — у азалдан испан шеъриятида қайғу тимсоли.

³ *Сувори* — Лорка шеъриятида ўлим элчиси тимсоли.

— Ў, хомхаёл Изида¹,
болсиз, тоза қизалоқ,
оғзинг пистадаккина,
аммо бирам тилинг бор.
Совға қилай қалбимни.
Жувонларнинг кўзидан
ярадор бўлган, нафис
қалбим берай ўзингга.

— Назокатли жувонмард,
Худо сенга бўлсин ёр!
Излаб Граф Дафнани
кезаман энди бедор.

— Алвидо, қизалоғим,
уйкудаги атиргул,
ишқинг учун борарсан,
мен эса ўлим учун.

Фавраларнинг бўйнида
ялтирар қўнғироқлар.

Юрагимдан қон оқар
гўёки бир булоқдай.

¹ *Изида* — Қадимги Миср ривоятларида ишқ ва изти-
роб қудрати билан эри ва акаси илоҳ Озирисни тирил-
тирган сув ва шамол илоҳаси, садоқат тимсоли.

ОЛМОС

Олмос битга юлдуздай
чақнаб осмон тубидан,
нур қушидай самодан
бўшалмоққа уринар.

Коинотга кишанбанд
эканин билмай асло,
баҳайбат уясидан
потирлайди доимо.

Коинотлик овчилар
сукунат сувларида
юлдузларни овлайди
кумушранг оққушларда.

Ёш тераклар баралла
алифбо ўқир пастда.
Устоз терак қуриган
шоҳини силкир аста.

Шу пайт олис адирда
мурдалар солиб сурон,
ошиқ ўйнар, жудаям
зерикарли қабристон.

Куйлаворгин, қурвақа,
чирилдоқ, чиқ ковакдан,
қўшигингиз ўрмонда
янграб кетсин, мен эса
ўз уйимга бораман.

Икки ёбон каптари
миямда потирлайди.
Олис уфқда ваҳимали
вақт чархпалагида
пастлар кундуз пақир.

ҚУЁШ БОТИБ КЕТДИ

Қуёш ботиб кетди. Оғочлар
хайкаллардай хаёлчан.
Йиғилган дон.
Чархпалаклар
хомуш тин олган.

Бир қишлоқи ит
Зухрога¹ суқланиб ҳадеб акиллар.
Ҳали ўпилмаган қиздай иболи
Зухро улкан олма каби ярқирар.

Ёмғир тулпорлари — искаптопарлар
учиб юрар. Ҳаво дим.
Улкан Пенелопа² ойдин кечани
тўқий бошлади нурдан.

«Ухланг, бўри келиб қолади» —
қўзиларин ухлатар қўйлар.
«Дугоналар, куз келдими», —
гул овози титраб сўйлар.

¹ Зухра — Венера сайёраси, уни гўзаллик, рақс ва шодлигу хурсандчилик тимсоли ҳисоблайдилар.

² Пенелопа — Одиссейнинг хотини.

Чўпонлар ҳам подани
хайдаб олис тоғдан қайтдилар,
эски қовоқхона остонасида
болакайлар ўйнар пайтида
бинолар ёдлаб олган
ишқий лапарлар ҳам
қайта-қайта айтилар.

ДИЛЛАР

Бир дилларки, диллар —
мовий анвор бор,
сўлиган саҳарлар
вақт барглари аро.
Диллар бор қадимги,
соялар, йиллар
соғинчу дардларин
яширган диллар.

Яна бир дилларда
қўрқинч шарпалар,
мевалар қуртлаган,
намчил дафъада
эшитилиб қолар
гоҳо олис сас —
куйган фарёд саси,
қора оқимдай,
бўсасиз, ноласиз —
ўчган хотира.

Дилимни балоғат
тергайди кўпдан,
энди мавҳум сирдан
руҳим-да тўзар,
Уйқу ғажиб қўйган
ғўрлик тошлари
хаёлнинг тубига
отила бошлар.
Худодан узоқсан
дейди ҳар бир тош.

ҚАРИ КАЛТАКЕСАК

Ёлғизоёқ сўқмоқда
миқти калтакесак — чол
(тимсоҳнинг қариндоши)
сурарди роса хаёл.
Яшил суртукли¹ бу зот
келбаотида шайтон ҳам
роҳибга ўхшашлик бор.
Хўп мулойим,
бўйнида
оҳорланган оқ ёқа,
такаббур ва хотиржам
бир олим каби боқар.
Омадсиз артистнинг
кўзларидай кўзлари
сўнаётган оқшомни
ачиниш-ла кузатар.

¹ Суртук — сюртук; эркакларнинг узун белбурма камзули.

Дўстим, узр, мумкинми,
кичкина савол берсак,
нега фақат оқшомда
ҳассасиз сайр қилмоқ
ёқар, Дон Калтакесак?
Қаригансиз. Сал ўйланг,
сизни бирор тун-пунда
қишлоқнинг шумтакалари
ранжитмоғи мумкин-да.
Не излайсиз сўқмоқдан
самарасиз ўй суриб,
чаламулло файласуф,
қорайиб бўлди ғуруб.
Қаранг, ёз таровати
бино қилган шарпалар
човутлари осмонни
йиртибди бир лаҳзада.

Сўнаётган осмондан
садақа сўрайсизми?
Бир томчи мовийлик ё
юлдузнинг бўлагини?
Ламартин¹ шеърларини
эслаяпсиз, эҳтимол?
Ё сайроқи қуш саси
этдимикин сизни лол?

¹ Ламартин — Альфонс де Ламартин (1790—1869), француз романтик шоири, шеърларида мусиқий товушларга алоҳида эътибор берган.

(Ёнган уфққа қарайсан,
бақалар аждарҳоси,
ўхшаб одам кўзига
кўзларинг ёнар ҳозир.
Сузар қайиқ — фикрлар
қорайган қорачиғинг
қора босган сувида
чайқалади чорасиз.)

Балки савр¹ бошоғидай
ям-яшил, силлиққина
калтакесак гўзалга
келгансиз илиққанча.
Сизни ташлаб кетибди...
Ўтади-да ҳар ишлар.
Ўҳ, қайда гўзал ёшлик,
қайда ишқбўй қамишлар.
Сўйласанг, гап тугамас.
Ёқтираман сизни кўп.
Епископ иягидай
иягингиз создир хўп.
Жағингиз сувратида
улуғвор ва маънодор —
«илондан қаерим кам»,
деган битта ифода.

Туман босган адирлар
аро эрир қуёш ҳам,
йўлларда сап-сарик чанг
кўтарилар подадан.

¹ *Савр* — ўн икки буржнинг бири: Ҳамал ва Жавзо буржлари ўртасида жойлашган.

Қош қорайди, оғайни,
 ўй сурасиз бемалол,
 уйга бориб ётволинг,
 суравермай кўп хаёл.
 Ҳали сизни кумурсқа
 галалари еган чоқ
 юлдуз тўла осмонни
 кўрволасиз яхшироқ.

Қани, ҳа, имилламанг,
 қолманг-да тагин бесар¹,
 тунингиз яхши ўтсин,
 дўстим, Дон Калтакесак!

Хувиллаб қолар дала,
 адирларга чўкар тун,
 сўқмоқларда бу палла
 фақат ёлғиз бод елар,
 фақат гоҳо қоронғи
 теракларнинг авжидан
 какку овози келар.

БУЗИЛГАН ТОМОША

Уйқусираб, тумтайиб
 ой жим сузиб келади.
 Ўйпараст тун оромин
 босиб, бузиб келади.

¹ Бесар — боши айланган, гангиган, паришон.

Муаззин қурвақалар
қайга ғойиб бўлдилар?
Қамишзорни кийволган
ирмоқ бўғиқ ғўлдирар.

Майхонада машшоқ жим,
эшитилмас бирор сас.
Юлдуз яшил сайҳонда
жавлон уриб тушар рақс.

Тоғ пойида¹ ўлтирар
шамол хўрлиги келиб.
Пифагор — кекса терак
кўтарди улкан қўлин,
адабсиз ой юзига
тарсаки урмоқ бўлиб.

ДЕНГИЗ СУВИ МАНЗУМАСИ

Жилмаяди
денгиз узоқда.
Тишлари кўпикли,
мовий дудоғи.
— Не сотасан сийнаси
очилган хомуш жувон?
— Сув сотаман, сенёрим¹,
сотамаман денгиз сувин.

¹ Пой — оёқ.

² Сенёр — сеньор: жаноб. Бу сўзни таржимон ўзбекчага мослаб, шундай ишлатган.

— Қорамағиз ўспирин,
қонингда не чайқалур?
— Сув оқади, сенёрим,
оқади денгиз суви.
— Кўз ёшинг шўрдир, эна,
бу шўрлик қайдан келур?
— Йиғлатади, сенёрим,
йиғлатар денгиз суви.
— Юрак, қайдан келади
бу абадий ғам-қайғу?
— Қайғулидир жудаям,
қайғули денгиз суви.

Жилмаяди
денгиз узоқда.
Тишлари кўпикли,
мовий дудоғи.

ОҒОЧЛАР

Оғочлар!
Новаклар¹
кўкдан узилган.
Сизни қайси алплар заминга отган?
Балки отган юлдузлар?
Муסיқангиз келар қушлар дилидан,
Тангри кўзларидан,
баркамол ғамдан.
Оғочлар!
Чайир илдизларингиз
юрагимни танирмикин заминда.

¹ Новак — 1) камон ўқи; 2) киприк.

ТУНГИ ШАМОЛ

Даҳшат сунар¹ жудаям
кечаси жонсиз япроқ,
даҳшатлидир кимсасиз
далада ёлғиз қолмоқ.
Тошдай ухлаб ётарман,
ёлғиз сен уйғотарсан,
уйғотмасанг, музлаган
юрагимда қотарсан.

Узоқларда зорланиб,
сукунатни бузди ким?
Шамол ўзин ойнакка
ураётир, суйгилим!

Бўйнингдаги маржонда
саҳарлар нури ўйнар.
Нечун ташлаб кетарсан
мени ёлғиз бу йўлда?
Кетарсан олис ёққа,
жон қушим-да, сайрамас,
боғимдаги тоқлар ҳам
ўткир майга айланмас.

Узоқларда зорланиб,
сукунатни бузди ким?
Шамол ўзин ойнакка
ураётир, суйгилим!

¹ Сунмоқ — чўзмоқ, узатмоқ.

Буткул билмай қолурсан,
қордай оқ капалагим,
сенинг ишқинг кўксимни
ёққанини нақадар.
Тонг ёришган чоғида
қаттиқ жала қуяжак,
қуриб қолган шохлардан
тўкилади уялар.

Узоқларда зорланиб,
сукунатни бузди ким?
Шамол ўзин ойнакка
ураётир, суйгилим!

КАНТЕ ХОНДО¹ ДОСТОНИ (1921)

ЛЎЛИ СИГИРИЙЯСИ² ДОСТОНИ

МАНЗАРА

Зайтунзор
очилур, ёпилур
елпиғич каби.
Зайтунзорга
чўкар бир осмон,
совуқ нурлар каби
қоронғи ёмғир.
Бир сой бўйида
дағ-дағ титрар
қоронғилик ила қамишзор.
Майиб бўлур кулранг бод.
Ҳар зайтунда
лиммо-лим
фарёд.
Ў, шўрлик
бандилар галаси,
қоронғида қушларнинг узун
думларини ўйнар тун.

¹ *Канте Хондо* — теран хониш, ашула.

² *Сигирийя* — кантаор (ҳофиз) ва токаор (гитара со-
зандаси) жўрлигида аста-секин ўйнаб туриб айтиладиган
қўшиқ.

ГИТАРА

Бошлар
 гитар ноласин.
 Синар
 тонг пиёласи.
 Бошлар
 гитар ноласин.
 Сўрма энди
 жимликни.
 Бир маромда йиғлайди,
 гўё сувлар йиғлайди,
 гўё қорлар устида
 ёлғиз шамол йиғлайди.
 Сўрма энди
 жимликни.
 Йиғлар қўмсаб
 кимнидир.
 Йиғлар куйган саҳролар
 камолгул¹ васлин ўйлаб.
 Йиғлар тонгсиз кечалар,
 бесамар учган ўқлар,
 чирқираб баланд шохда
 жон беради бир мурғак,
 Ў, гитара!
 Беш ханжар
 қонга бўяган юрак.

¹ Камолгул — оқ камелия.

ФАРЁД

Фарёд ёйи
туташади тоғдан
тоққа.

Зайтунлар гумбазлари
узра қора камалакдай
чақнар нилий кечада.
Ай!

Таранг турган торларга
камонча урди фарёд,
инграр шамол ғижжаги.
Ай!

(Одамлар шағамларни
ўчиради ғорларда.)
Ай!

ЖИМЛИК

Бу жимликни эшит, болам.
Тўлқинланган бу жимлик,
сирғалиб чўкади акс садолар,
юзларини босар эгилиб
ҳатто осмон ҳам.

СИГИРИЙЯ ЮРИШИ

Қорача қиз кифтларини
босар қора капалаклар,
туманнинг оқ илонлари
ўраб келар теваракдан.

*Ён-ёруғ ер,
ер осмони.*

Жисму жонин битта оҳанг
титроқлари қийнар бот-бот,
қондир нукра юраги ҳам,
ўнг қўлида пичоғи бор.

Сигирийя, бу телбавор
оҳанг билан, айт, қайси бир
ойга йиғиб берадирсан
толгуллару¹ бўр дардини.

*Ён-ёруғ ер,
ер осмони.*

¹ *Толгуллар* — гулхайрилар испан халқ оғзаки ижодида кўпинча яширин, жавобсиз, қайғули ишқ тимсоли.

СОЛЕА¹ ДОСТОНИ

ҚИШЛОҚ

Тоғнинг ўрагида
 танҳо жом минор.
 Шан сувлари,
 асрий
 зайтунлари бор.
 Ёмғирпўшли каслар
 жимликни бузар,
 пирпирак айланар
 жом минор узра.
 Пирпирак айланар,
 айланар
 ҳар чоқ.
 Шўрлик Андалусда
 йўқолган қишлоқ.

ХАНЖАР

Ханжар
 ёриб ташлар юракни
 омоч тиши ерни
 ёргандай.

Йўқ.
Санчилма менга.
Йўқ.

¹ *Солеа* — гитара жўрлигида ўйнаб туриб айтиладиган ғамгин қўшиқ, кўпинча аёллар айтади.

Ханжар
куёш ёғдуси каби
ўт кўяди юрак
қаърига.

Йўқ.
Санчилма менга.
Йўқ.

КУТИЛМАГАН ҲОДИСА

Ўлик қолди кўчада,
кўксида ханжар.
Ҳеч ким билмас.
Осмафонус ўчай-ўчай дер.
Эна!
Ўҳ, қандай чайқалар
кўчадаги бу хира фонус!
Тонг ёришар. Бирор кас
кучли шамол очиб кетган
кўзларига қаролмас.
Қолиб кетди тош йўлда
кўксида ханжар билан
эгасиз қолган ўлик.

ВИСОЛ

Сен ҳам, мен ҳам
истамаймиз
висолни.
Сен... ўзинг биласан.

Ҳаддан ортиқ суйгандим сени!
 Бу сўқмоқдан кетақол энди.
 Кафтларимда
 михлар
 изи бор.
 Кўряпсанми,
 оқаётир қон!
 Қайрилмагин,
 кетайлик ажраб,
 Сан Кайтанга¹
 қилайлик сажда,
 ахир, икков
 истамаймиз висолни.

ТОНГ

Қурдоба занглари
 янграйди тонгда.
 Фарнота занглари
 саҳар мардонда.
 Қизлар —
 Андалуснинг баланд-пастидан —
 туманлар қўйнида
 оҳ урган қизлар
 солеа қўшиғин айтишар йиғлаб.
 Испания қизлари —
 ингичка оёқ,

¹ Сан Кайтан (1480—1547) — ўлимга ҳукм қилинганларни қатл майдонига кузатиб борадиган театинчилар жамоаси асосчиларидан бири.

заррин кўйлақларда товланиб юрган —
қизлар кўчаларни
тўлдиран нурга.
Қурдоба занглари
янграйди тонгда.
Ғарнота занглари
саҳар мардонда.

ПЕТЕНЕРА¹ СУРОБИ

ЙЎЛ

Қора кийган юз сувори
қаён борар
норанжзорга² соя солган
самоларда?

Боролмаслар Севиллага,
Қурдобага,
денгизларни соғинган
Ғарнотага³.

Жилови бўш мудроқ отлар,
отлар борар,
қўшиқларни зир титратган
зайтунзорга.

¹ *Петенера* — Андалус лўли қўшиқларининг бир тури.
Петенера исмли лўли аёл яратган: мусиқа жўрлигида ўйнаб
айтилади.

² *Норанжзор* — пўртахол майдони.

³ *Ғарнота* — қасаба номи.

Юзта фарёд парчинлаган,
қаён борар
андалуслик юз сувори
норанжзордан?

ОЛТИ ТОР

Гитара,
ҳаттоки
тушларимда ҳам йиғлар,
етим кўнгил фарёди
юм-юмалоқ оғзидан
бўшлиққа учиб чиқар.
Ва ўргимчак мисоли
тўқир улкан ситора
ушлаш учун қоп-қора
оғоч ҳовуз сатҳида
сузаётган зорларни.

РАҚС

ПЕТЕНЕРА БОҒИДА

Боғ шоида,
олти лўли қиз,
оқ кўйлақда
ўйнар тўлиқиб.

Боғ шоида
хўб мушқу анбар,
бошларида
қоғоз гулчамбар.

Боғ шоида,
садаф дандонлар¹
зулумотни
чизиб ёндирар.

Боғ шоида,
униб ҳар ёндан
соялари
тегар осмонга.

ПЕТЕНЕРА ЎЛИМИ

Оқ уйда жон беради
кушандаси эрларнинг.

*Тоти отлар ўғрилар.
Суворилар ўлдилар.*

Сўниб борар шағамнинг
юлдузлари қалтираб,
мис сонларни ўраган
юпқа титрар ялтираб.

*Тоти отлар ўғрилар.
Суворилар ўлдилар.*

Ўткирлашган соялар
хира уфққа чўзилар,

¹ Дандон — тиш.

гитаранинг бир тори
нола қилиб узилар.

*Тоти отлар ўғрилар.
Суворилар ўлдилар.*

DE PROFUNDIS¹

Навқирон юзта ошиқ
ухлаб ётар абадий
қақраган ер тагида.
Андалуснинг йўллари
уzun-uzun, қизилдир.
Қурдоба — зайтунзорда
юзта оғоч хоч қўярлар
ўчмасин деб ёдлардан.
Навқирон юзта ошиқ
ухлаб ётар абадий.

¹ *De profundis* — теранлик (лотинча): жанозада айтиладиган католик гимнининг бошланғич сўзи.

ИККИ ҚИЗ

ЛОЛА

Бир норанж тагида
бўз йўргак чайқар.
Кўзлари зангори,
овози сафсар.

Ай, севги,
норанж тагида гулла!

Анҳорда қуёшнинг
нури сирқирар.
Зайтун гужумида
чумчуқ чирқирар.

Ай, севги,
норанж тагида гулла!

Ювиб бўлиши-ла
сўнгги йўргакни,
келар буқавозлар
уни кўргани.

Ай, севги,
норанж тагида гулла!

АМПАРО

Ампаро,
ўз уйида доим ёлғиз,
оқ кўйлакли қиз!

(Настарин ва шомуртлар
аро экватор.)

Қандайин соз куйлайди
боғингдаги фаввора,
Саъва тарар сап-сарик
сайроғини ҳавода.

Оқшомда ипак ҳарфлар
тушган чоғи палакка,
сарву қушлар титроғига
тўлиб кетар фалаклар.

Ампаро,
ўз уйида доим ёлғиз,
оқ кўйлакли қиз!
Ампаро,
қандоқ айтайин:
севаман ҳадсиз!

ФЛАМЕНКО БЕЗАКЛАРИ

СИЛВЕРИО ФРАНКОНЕТТИ¹ СУВРАТИ

Итальян ҳам
испан оҳанглари аро
қандоқ куйларди
Силверио.
Қўшилганда турунжимизга²
итальян боли,
оҳ, қандоқ янграрди
унинг фарёди.
Ҳаволаган чоғда овози
қўпориб чиқарди борин,
ҳар туки тиккайиб кетарди,
ҳаттоки эрирди
қўзгу симоби.
Пардадан пардага
ўтарди бузмай,
тагин боғбон эди қўли гул,
сукунатга шийпон
қургувчи уста.

Энди унинг навоси
эрир сўнг садосида,
баркамол ва бокира
сўнгги акс садосида.

¹ Франконетти — XIX аср ўрталарида сигирийянинг машҳур ҳофизи сифатида танилган Силверио Франконетти Агилар.

² Турунж — лимон.

СЎНГГИ ИЛТИЖО

*Қоп-қора осмонда
сариқ илонлар.*

Кўзлар ила келувдим,
сўқир кетгум дунёдан.
Улуғ дардлар сенёри!
Мана, ерда —
рўйжа¹,
шам.

Бўлай дедим умрбод
яхшиларнинг ёнида.
Охир келдим, Худойим!..
Мана, ерда —
рўйжа,
шам.

Сариқ норанж,
норанжзор,
норанж отинг шамолга.
Биласиз-ку ундан сўнг...
Мана, ерда —
рўйжа,
шам.

*Қоп-қора осмонда
сариқ илонлар.*

¹ *Рўйжа* — чойшаб.

MEMENTO¹

Дунёдан қайтганимда,
мени кўминг гитара-ла
қумлоқ соҳилга.

Дунёдан қайтганимда,
мени кўминг майсазорга,
норанжлар орасига.

Дунёдан қайтганимда,
томбошига айланган
пирпиракка кўмилсам.

Дунёдан қайтганимда!

¹ *Memento* — лотинча ҳикматнинг бошланиши. *Memento mori* — ўлимни ёдла.

УЧ ШАҲАР

ҚУРДОБА МАҲАЛЛАСИ

ОДДИЙ КЎРИНИШ

Юлдузлар ёғдусидан
яшириндилар бу уйда.
Йиқилади оғир тун.
Ичкарида ўлган қиз
сочларига кўмилган
қора-қизил атиргул,
дераза симтўрида
йиғлайди олти булбул.

Эрлар ўтар хўрсиниб,
очиқ кўйиб ўтарлар
гитаранинг кўксини.

ОЛТИ КАПРИЧЧО¹

ШАМ

Ўҳ, қандай оғир ўйга
чўмар шамнинг ёлқини.

Қарар олтин қаърига
мисли ҳинди жодугар,
учар титраб шамолсиз
бир маънони орзулаб.

Уясидан елимшак
сояларни бирма-бир
чўқийди олов лайлак.
Ногоҳ қарар чўзилиб
ўлган лўли боланинг
дум-думалоқ кўзига.

¹ *Каприччо* — каприз: ноз маъносида.

КАЛТАКЛАНГАН ЛЎЛИ АЙТГАН ҚЎШИҚ

Йигирмата, йигирма икки,
қулочкашлаб учта зарб яна.
Тун келганда пўла жисмимни
зарқоғозга ўраб қўй, эна!

Томоғимга тиқилди жоним,
сув берингиз, майли, бир қултум.
Балиқлари, кемалари-ла,
сув берингиз, сув берингиз, сув!

Ай, тепамда ўтирган катта,
ай, жандарм, ай, катта бошлиқ.
Жисмимдаги қонни артгани
топиларми дунёда ёшлиқ!

БИРИНЧИ ҚЎШИҚЛАР (1922)

ЎРАМАЛАР

СЎНГГИ ҚЎШИҚ

Тун келди...

Зулматнинг сандонида
ой ёғдуси пориллар.

Тун келди...

Кийди ўктам тераклар
шамолнинг навосини.

Тун келди...

Келсайдинг сайхонликка
қўшиқлар сўқмоғидан.

Тун келди...

Тўртта терак тагида
йиғлар эдинг бошимда.
Тўртта терак тагида
чўмардим кўз ёшингга.

ТЎЛИНОЙ

Ой сузади. Юлдузлар
Исинар дим ҳавода.
Мавж тўрларин кесганча
тебранади ой сойда.
Ойни кўзгу деб ўйлаб,
эгилади тар новда.

ПАЛИМСЕСТЛАР¹

СОАТ

Нафасни ростлай деб
ўтирдим вақт даврасида.
Қандай тинч макон!
Оқ доирада
оқ ором,
учар юлдузлар ҳам.
Сузар атрофимда
ўн икки қора рақам.

АСИРА

Эгилади нозик
шоҳчалар
юрганида қизалоқ —
ҳаёт.

¹ *Палимсест* — қиртишланган: қадимда ёзуви қиртиш-
ланиб, янги ёзув босилган тери палимсест дейилган.

Эгилади нозик
 шохчалар.
 Оппоқ қўлларида
 офтоб кўзгуси.
 Нафис манглайида
 сабоҳ ёғдуси.
 Оқшом қорайганда
 адашиб қолар,
 кўздан шудринг тўкар
 тун асираси.
 Эгилади нозик
 шохчалар.

ҚЎШИҚЛАР (1921—1924)

НАЗАРИЯЛАР

ҲАММАНИНГ ҚЎШИҒИ

Шанба.
Боғ бўсағаси.

Якшанба.
Бўз кун.
Бўзарган кун.

Шанба.
Нилий гумбазлар.
Эпкинлар.

Якшанба.
Денгизу соҳиллар.
Белгилар.

Шанба.
Уруғлар
титроғи.

Якшанба.
(Севгимиз сарғайди
охир.)

ЁҒДУ

Қўшиқ ёғду бўлмоқчийди,
жисмин тешар фосфор ва ойнинг
ришталари қоронғиликда.
Ёғду не бўлишин билмас,
ёқут кенгликларни айланган пайтда
тўқнашиб кетади ўзига-ўзи
ва ҳамиша ўзига қайтар.

ТАРОЗИ

Ҳаракатсиз бўлса тун,
йилдиримдай¹ ўтар кун.

Тун жонсиз ва баланд,
кун баҳайбат қанотли.

Тун кўзгулар устида,
кун шамол оғушида.

ОВЧИ

Баланд санобарзор!
Тўртта каптар учар самода.

Тўртта каптар
қайтар ортга.
Тўрт кўланка
қулар потраб.
Баланд санобарзор,
тўртта каптар ерда мисли қор.

¹ Йилдирим — чақмоқ, яшин.

МОҲИЯТ

Яккашоҳлар¹.

Бир кўзли девлар.

Олтин шоҳлар.

Зангори кўзлар.

Тўда-тўда ўткир қоялар
оралаб келишар денгизнинг силлиқ
қуйма тошларидек таналарини
чор-атрофга намоиш қилиб.

Яккашоҳлар.

Бир кўзли девлар.

Қорачиқларида
айланар қудрат.

Бу ўткир шоҳларга яқинлашгани
кимда бор журъат?

Оппоқ нишонларинг
очма, табиат!

¹ *Яккашоҳ* — афсонавий бир ҳайвон, гўё бу ҳайвон отга ўхшаган бўлиб, пешанасида битта шоҳи бўлар экан.

АСАД ОЙИ

Асад ойи,
ширу шаккар шафтоли ойи.
Кун туради шом шафағида
зардолининг данаги мисол.

Сариқ тишларини кўрсатиб,
кулар макка сўтаси узоқ...

Асад,
болаларга тағин тотлидир
жайдари нон, пишиб кетган ой.

КЕСИЛГАН УЧ ОҒОЧ

Учта гумбаз.
(Кундуз келди кўтариб болта.)
Икки гумбаз.
(Жон ҳалпида кумуш қанотлар.)
Битта гумбаз.
Биттаям охир...
(Яланғоч кўл ётарди сокин.)

ДЕРАЗАДАН КЎРИНГАН МАНЗАРАЛАР

I

Ой юксакда.
Пастга қочар шамол.

(Узун нигоҳларим
чўзилар самога.)

Ой ҳовузда.
Ой устида шамол.
(Қисқа нигоҳларим
чўзилар самога.)

Иккита қиз овози.
Бораман ҳаво жари
билан ҳовуз ойидан
осмондаги ой сари.

II

Бир қўл ярим кечаси
деразамни очар жим.

Қорамағиз, сувдан ҳўл,
билакузук таққан қўл.

Нилий тўзон ҳавода —
жоним ўйнар дарё-ла.

Осма соатда шу пайт
беланади қонга вақт.

III

Кечаси деразадан
бошгинамни чиқардим,
томоғимдан сирғалди
ўткир шамол тиглари.

Шунда бор истагимнинг
кўзи йўқ бошларини
бу жодининг тагига
аста ташлай бошладим.

Ногоҳ тўлдирди бўйга
турунж чексиз лаҳзани,
шамол эса сабоҳнинг
тар¹ гулига айланди.

IV

Қорамтир бир ҳовузда
чайқалади ўлик қиз.
Боши узра олманинг
шоҳлариям сўлғиндир.

Сарсон бўлиб бошида,
балиқ чорлар ўртага.
«Қизгина» дейди шамол,
қиз ётгандай жўрттага.

Сузар сув ўтларида
сочлари пардалардай.
Шамол тегиб бақадай
сапчир кўк маммалари.

¹ *Тар* — бу ерда: ёш, янги.

Дуомизни қабул эт,
денгизнинг илоҳаси,
олма тагида ётган
қизни топшир Худога.

Қўйдим бир жуфт ошқовоқ
қиз ёнига шу заҳот,
токим сувда чайқалсин,
шўр денгизда, ай, танҳо.

БОЛАЛАРГА АТАЛГАН ҚҰШИҚЛАР

ЧИҒАНОҚ

Денгиз чиғаноғин беришди менга.

Харитадаги
денгизларнинг гулдирашини
эшитиб қолдим.
Зулмату нукрадан яралган
суву балиқлар
юрагимга тўлди лиммо-лим.

Денгиз чиғаноғин беришди менга.

КАЛТАКЕСАК

Калтакесак янграйди,
Заифаси йиғлайди.

Эру хотин, иккови
тутиб олган оқ этак.

Калтакесак хонимча
йўқотибди шоҳонак.

Вой, олтин шоҳонагим,
тилаб олган ёлғизим.

Улкан осмон, кимсасиз
тоғда қушлар хониши.

Дум-думалоқ капитан —
шойи камзулли қуёш.

Қаранг, қанчалар қари,
кўзларидан оқар ёш.

Калтакесак инграйди,
заифаси йиғлайди.

МАНЗАРА

Оқшом кийди адашиб
аёзнинг кўйлагини.

Болалар дарчалардан
сарғайган ёлғиз дарахт
қушларга дўнаётган
далага қарар карахт.

Оқшом олис дарёда
чўзилган бир паллада
ногоҳ сопол томларда
яшнаб кетди аланга.

ТЕНТАК ҚЎШИҚ

Ойи.
Кумуш бўлайин.

Совқотасан,
қўй, ўғлим.

Ойи.
Ирмоқ бўлайин.

Совқотасан,
қўй, ўғлим.

Ойи.
Тикиб қўйгин болишга.

Хўп бўлади,
ҳозироқ.

АНДАЛУС ҚЎШИҚЛАРИ

САЙРОНА¹ АДЕЛИНА

Баҳрда норанжлар йўқ,
Севиллада йўқ севги.
Қорача қиз, ёндим-ку,
шамсиянгни бериб тур.

Турунж сўқин ичгандай —
кўкара²р кофур² юзинг —
сўзларинг — балиқчалар —
бошимда юрар сузиб.

Баҳрда норанжлар йўқ.
Оҳ, севги!..
Севиллада йўқ севги!

МАЙМУНЖОН

Чанг босган маймунжон,
меванг билан қил меҳмон.

Тикону қон. Кел яқин,
мени суйгин, мен — сени.

Кўкиш зулмат — мевангни
тилимда эзайин бир.

¹ Сайрона — сайр этувчи.

² Кофур — 1) оқ хушбўй модда; 2) оқ, оқлик.

Кечаси қўлга тушсанг,
қўйвормасдим оғушдан.

Ҳой, қаёққа, ҳовлиқма?
Ҳали бор чин ошиқлар.

ҚИЗИМ КЕТДИ

Қизим кетди санамоқ учун
денгиз мавжи, соҳил тошини,
ногоҳ йўлда учратиб қолди
Севилланинг шўх дарёсини.

Қўнғироқлар ҳам нилуфарлар
аро бешта қайиқ чайқалар,
эшаклари сувга ташланган,
елканларин ўйнар шабада.

Севилланинг юксак минори,
минорадан тикилган кимдир?
Бешта садо янграр жавобан,
беш шоҳонак жаранглаб тинди.

Қирғоқлари қумлоқ дарёни
миниб олар сувори — осмон.
Беш шоҳонак садоси титрар
нимпуштиранг ҳавода ҳамон.

ОҚШОМ

*Сой сувиға Лусиям
оёқларин солдимми?*

Учта улкан сапидор¹
ва битта ситора.

Ҳовузлар жимлигини
тишлаворман бақалар.
Яшил ойлар доғига
тўлган ҳовуз чайқалар.

Қуриган битта оғоч
сувда турар — сояли —
қават-қават доира
ясаб яшнай бошлади.

Сувга боқиб гарноталик бир
қорамағиз қизни ўйладим.

СУВОРИ ҚЎШИҒИ

Қурлоба.
Олисда ёлғиз.

Қорача от, баҳайбат ой,
зайтунларга хуржун тўла.
Йўлни яхши билсам ҳамки
етолмасман Қурдобага.

¹ Сапидор — оқ терак.

Водий бўйлаб, шамол бўйлаб,
қорача от, ой ҳам олдир.
Қурдобанинг миноридан
ўлим менга назар солди.

Ай, мунчаям чўзилди йўл!
Ай, довюрак отим, учгин!
Ай, ўлимга келарман дуч
Қурдобани кўрмай туриб.

Қурдоба.
Олисда ёлғиз.

БУ РОСТ

Сени мен суйганимдай
суймак қандай жасорат!

Азоблар энди борлиқ:
ҳаво, юрак, ҳаттоки
соябонли қалпоғим.

Рўмол тўқимоқ учун
тасма билан шонани,
қайғунинг оқ ипини
энди кимга сотайин?

Сени мен суйганимдай
суймак қандай жасорат!

ЗАЙТУНЗОРДАГИ ҚИЗ

Оғоч-ей, оғоч,
қуригану ёш...

Зайтунзордан саҳарлаб
 зайтун терар хушрӯй қиз.
 Минорадан тушган шамол
 қучоқлаб олди қўққис.
 Тўрт андалус байталида
 етиб келди тўрт сувори,
 узун қора ёпинчлари,
 камзуллари яшил, мовий.
 «Қурдобага кетдим гўзал».
 Қиз индамай қилар ўсал.
 Ўтар қувноқ уч тореро¹,
 зарғалдоқранг шойи либос.
 Белларини сириб боғлаб,
 шамширлари қадимий, хос.
 «Севиллага кетдик, гўзал».
 Қиз индамай қилар ўсал.
 Оқшом чоғи, сийрак сафсар
 қўланкалар ётар чоғи,
 ойдин варду оқ гулларни
 ўсмир узиб чиқар боғдан.
 «Ғарнотага кетдик, гўзал».
 Қиз индамай қилар ўсал.
 Чиройли қиз зайтунзордан
 зайтун териб юрар ҳамон,
 кулранг шамол қизболанинг
 кифтларидан қучар ёмон.
 Оғоч-ей, оғоч,
 қуригану ёш...

¹ *Тореро* — буқа билан олишувда буқанинг жаҳлини чиқариш вазифасини ўтайдиган иштирокчи.

СОЯЛИ УЧ СУВРАТ

I

ВЕРЛЕН¹

Айтилмаган
бир кўшиқ,
лабларинда ухлайди ҳати.
Айтилмаган
бир кўшиқ.

Хушбўй дукчўпи авжида
бир шиллиққурт ярқирар.
Ой найзаси санчилган
сувда анвор барқ урар.

Кўзим кетди, тушимда —
айтилмаган
бир кўшиқ.

Титраётган дудоклар,
заххор² сойлар кўшиғи.

Зулматга чўкиб кетган
соатларнинг кўшиғи.

Ёруғ кун узра анвор
отган юлдуз кўшиғи.

¹ *Верлен* — машҳур француз символист шоири Поль Верлен (1844–1896).

² *Заххор* — сувга тўла.

BAKX

Қўл тегмаган яшил овоза,
анжир менга шохларин чўзар.

Қора қоплон каби пойлайди
илҳомимнинг сояларини.

Ой итларни санар пайдар-пай.
Адашади, бошлар қайтадан.

Эртаю кеч юрдинг оғриниб,
яқинловмай дафназоримга¹.

Сени қандоқ олқаб еуярдим,
алмаштириб берсанг юрагим.

... Тўлқинланиб, кўтариб фарёд,
анжир менга қараб юрди бот.

II

ХУАН РАМОН ХИМЕНЕС²

Чексиз оқ сукунатда —
қора оқ гул, туз қони —
қолди унинг хаёли.

¹ Дафна — лавр: доимо яшил хушбўй дарахт.

² Хуан Рамон Хименес — машҳур испан шоири (1881–1958), Нобель мукофоти лауреати.

Одимлар оппоқ бир ранг —
каптар болу¹ паридан
тўқилган бир гиламда.

Азобланар хаёлдан,
кўрдай қотиб эшитар
титроғи навосини.

Чексиз оқ сукунатда
хаёли ёруғ, улкан
бир жароҳат қолдирар.

ЗУҲРО

Сени шундоқ кўрдим.

*Ботиб оппоқ тўшакка
жонсиз, гўё уйқуда —
луччак² гул ва шабада —
ётибсан мангу нурда.*

*Деразадан бир дунё —
соя, сурпга ўралган
бир дунё ўзгараётган
юзларингга мўралар.*

*Муҳаббат қағрларидан
балқдинг, ишқнинг воласи³.
Чойшабнинг ҳубобиди⁴
сочларинг кулоласи.*

¹ Бол — қанот.

² Луччак — яланғоч.

³ Вола — ошиқ, шайдо, мафтун.

⁴ Ҳубоб — кўпик.

III

ДЕБЮССИ¹

Жимжитгина, шалаббо
кўланкам сузар сойда.

Юлдуз сайлар бақалар
кўланкам турган жойдан.

Андомим кўлкаланган
бинога ўхшаб қолар.

У сиёҳранг, баҳайбат
чивиндай юра бошлар.

Чирилдоқлар найистон²
нурин зарлаб қўйдилар.

Сойдан қайтган найистон
нури балқир кўксимдан.

НАРГИС

*Ҳой, валад!
Сойга тушиб кетма, ҳой!*

*Сойда битта гул кўрдим,
гулгунчада оқар сой.*

¹ Дебюсси — француз импрессионист бастакори Клод Дебюсси (1862—1918).

² Найистон — қамишзор.

Қара, қуш учди! Қара,
битта сариқ қуш учди!

Кўларим милмилаган
аҳзар сувларга тушди.

Ё, Худойим! Ҳой, валад,
сўв бўйидан қоч бесар!

Атиреул... ҳозир бореум...
Валад сасин сўв кесар.

Ғойиб бўлар. Англарман,
тилим лол сўйлай десам.

ЎЙИНЛАР

ИРЕНА ГАРСИАГА

(Оқсочга)

Далада
 бирин-кетин
 ўйнар дароз тераклар.
 Тўртта баргли
 ниҳол ҳам
 ўйнар юрак-юракдан.

Эй, Ирена!
 Чик тезроқ,
 яқинлашар жалалар.
 Қорлар яқин,
 ўйнагин,
 бу зангори далада.

Ўйна,
 кўм-кўк даврада,
 ўзим жуфтинг бўлайин!

Ай, мунчаям
 қочқоқ сув!
 Ай, юрагим ўйнайди!

Далада
 бирин-кетин
 ўйнар дароз тераклар.
 Тўртта баргли
 ниҳол ҳам
 ўйнар юрак-юракдан.

ҚИЗ БОЛАНИНГ ҚУЛОФИГА

Асло,
сўйламаган бўлардим асло.

Кўзларингга бир қарадиму
кўриб қолдим ногоҳ
чайқалар бахт, эпкин, тиллодан
бино бўлган иккита оғоч.

Асло,
сўйламаган бўлардим асло.

ОДАМЛАР КЕТАР МАҲЗУН

Одамлар кетар маҳзун,
изларидан борар куз.

Кетардилар бош эгиб
ям-яшил зулмат сари.
Хўрозлари хуржунда,
бўзларди гитарлари.
Уруғлар салтанатин
босиб ўтишар йироқ.
Хаёл сурарди дарё,
милтирар эди булоқ.
Куйган юрак,
тезроқ ур!

Кетардилар бош эгиб
ям-яшил зулмат сари.

Изларидан келар куз,
юлдузлари сарғарган,
алҳони¹ ҳам босилган,
суви сокин мавжланган.
Оҳорланган кўксида
оғир боши осилган.
Шағам юрак,
тўхтаб тур!

Одамлар кетар маҳзун,
изларидан борар куз.

ҚЎШИҚ ОҒОЧИ

Ҳамон овоз титрайди,
титраётган шохчадай
ўтган кунги шамолдан,
ўтиб кетган қайғудан.

Тун бўйи далада қиз
ғамгин куйлаб улоқди,
хўп интилди тутай деб,
тутолмади ул шохни.

Ай, Куёш! Ай, тўлин ой!
Тутолмади, йиғлади.
Юзлаб кулранг гуллар ҳам
оёғига илашди.

¹ Алҳон — овоз; оҳанг, куй.

Ўзи ҳам энди дўнди
ўтган кунги шамолдан,
эски ғам титроғидан
куйлаётган шохчага.

ГУНГЛАР КЎЧАСИДА

Ёпиқ дарчалардан тикилиб қараб,
қизлар табассумин ўйнатар яйраб.

(Бўм-бўш рояль торларида
моҳир анкабутлар¹ ўйнар.)

Сочларин силкита, кўзларин қиса,
йигитларга висол тайинлар қизлар.

(Елпайсалар, рўмолчалар,
чечан қўллар дунёси сўйлар.)

Қора чакманларин ўйнаб силкитиб,
қанотли жавоблар берар йигитлар.

¹ Анкабут — ўргимчак.

ОЙ ҚЎШИҚЛАРИ

ОЙ ЧИҚҚАНДА

Ой чиққанда борлиқда
тин олар қўнғироқлар,
қалин ўрмон, чангалда
ярақлайди сўқмоқлар.

Ой чиққанда чайқалар
замин уммонга ўхшаб,
чексизликда йўқолган
бир оролга ўхшар қалб.

Ой тўлишган кечада
сарғайган боғлар ора
пўртахолмас, музлаган
ғўралар ейди одам.

Ой тўлишган кечада
бир қиёфа, бир онда
саноксиз кумуш танга
фарёд қилар ҳамёнда.

¹ Пўртахол — апельсин.

ТУННИНГ ИККИ ОЙИ

I

Ой ўликдир, ўлик, аммо,
унга ҳаёт берар баҳор.
Агар терак бошида бир
жанубий бод учса ғир-ғир.

Агар сабук¹ оҳу сўлиш
ҳосилига юрак тўлса.

Агар томлар ёйиб қўйса
майса босган қўлкаларин.

Ой ўликдир, ўлик, аммо,
унга ҳаёт берар баҳор.

II

Оқшом куйлайди жўшиб,
куйлар норанжга қўшиқ.

Сингилчам ҳам куйлайди:
норанж каби бўлди ер.

Ой ҳам йиғлайди юм-юм,
норанждек бўлайин деб.

Бу, болакай, мумкинмас,
гарчи тарсан, пуштиюз,
ҳатто турунж бўлмассан,
минг афсус!

¹ Сабук — енгил.

ТОНГДА ЎЛГАН

Кеча тўртта ойлидир,
дарахти эса танҳо,
фақат бир қўланкаси,
битта ёлғиз қуши бор.

Изладим баданимдан,
дудогинг изин йироқ,
сал тегизиб лабини,
шамолни ўпар булоқ.

«Йўқ» сўзинг кафтимдадир,
эсдалик қилдинг ўзинг,
сранчдай¹ сариқ турунж,
деярли оқ бир сўзинг.

Кеча тўртта ойлидир,
дарахти бир қўлкали.
Ай, бигизнинг учида
шўрлик ишқим тўлғанар.

ГУЛ

Ёмғир мажнунтоли
ерга ёйилди.

Оппоқ шоҳлар узра
ёнган ой нури!

¹ Сранч — сирач: адир ва тоғларда ўсадиган ўсимлик.

ДУНЁНИНГ НАРЁФИДА

САҲНА

Баланд миноралар.
Узун дарёлар.

Х у р

Тақиб келдим, бармоғимда
аждодингдан қолган шоҳонак.
ҳанузгача ер тагидаги
юзлаб қўллар уни соғинар.

М е н

Сезгандайин титрар қўлларим
шоҳонакнинг тимсолин — сонсиз,
бармоқларнинг улкан гулини.
Шоҳонакни тақмасман асло.

Баланд миноралар.
Узун дарёлар.

ЛОҲАСЛИК ВА ТУН

Ариқуши
қоп-қоронғи
бир оғочнинг авжида.
Ғўлдирар тунги осмон,
шабада ҳам алжирар.

Май, мотамдан хотира —
тинмай учта маст жаврар.
Қалайи юлдузлар ҳам
айланар меҳварида.

Ариқуши
қоп-қоронғи
бир оғочнинг авжида.

Чаккаларнинг оғригин
босар онлар чамбари.
Сен сукутда. Ҳаёсиз
қўшиқ айтар бу мастлар.
Сирар, сирар ипакни
оддийгина қўшиғинг.
Ариқуши,
Чур. Чур. Чур.
Сайроқи ариқуши.

ГУНГ БОЛА

Шаҳзода — чигиртка яшириб қўйган
овозин излайди болакай.
Шудрингли гултожлар оралаб бўйлаб,
овозин излайди болакай.

Овозим топсайдим битта ғаройиб
узукча ясардим ўзимга.
Яшириб, жимликни асардим доим
узукнинг мунчоқдек кўзига.

Шудрингли гултожлар тўпин оралаб
овозин излайди болакай.
Яшил чигирткага бурканиб олган
овози янгарди олисда.

НИКОҲ

Шоҳонакни
отворинг сувга.

(Қоронғилик бўйнимга
қўйиб турар қўлини.)

Отинг сувга. Бўлди, бас,
юз йил борман. Сукунат!

Савол берманг, керакмас.

Шоҳонакни
отворинг сувга.

ВИДО

Агар ўлсам,
очиб қўйинг манзар эшигин!

Пўртахол ер болалар боғда.
(Кўринади менга манзардан.)

Ўроқчилар ўрмоқда буғдой.
(Эшитилар менга манзардан.)

Агар ўлсам,
очиб қўйинг манзар эшигин!

ҚАСДИ ЖОН

*Балки бу сени билмаслик
оқибатидир, Ҳандаса.*

Кун найзага келар маҳали
эс-ҳушидан айрилар ўсмир.

Юраги ҳам латта бинафша
ва эзилган қанотга тўлди.

Лабларида қимирлаётган
сўнгсўзини сезиб қолди у.

Қўлларида қўлқоплар каби
ерга тушди икки ҳовуч кул.

Кўринади манзардан минор,
қўшилади минор ва манзар.

Тебранғичи тўхтаган, милсиз
соатдан вақт тикилиб қарар.

Оқ диванда ногоҳ андомин
тарҳларини пайқаб қолади.

Ҳандасавий чизикдай ўсмир
кўзгу томон отар болтани.

Бузар, босиб кетар ётоқни
зулумотнинг улкан оқими.

МУҲАББАТ

ИЛК ИСТАК ҚЎШИҒИ

Кўкарган саҳарда
юрак бўлсанг.
Юрак.

Етилган оқшомда
булбул бўлсанг.
Булбул.

(Кўнгил,
норанждай товлан!
Кўнгил,
ишқдай оловлан!)

Яшнаган саҳарда
ўзинг ўз бўлсанг.
Юрак.

Сўлиган оқшомда
бир овоз бўлсанг.
Булбул.

Кўнгил,
норанждай товлан!
Кўнгил,
ишқдай оловлан!

КИЧКИНА МАДРИГАЛ¹

Боғингда
тўрт анор бор.

(Олгин, янги
юрагимни ол.)

Боғингда
тўрт сарв бўлур.

(Ол, эски
юрагимни ол.)

Қуёш билан ой.
Сўнгроғ...
Бўлур на дил
ва на боғ!

АКС САДО

Юзин очди
сабоҳ гули.

(Эсингдами
оқшом туби?)

Ой хушбўйин
тўккан чоғи.

(Эсингдами
ёз нигоҳи?)

¹ Мадригал — қисқа ишқий шеър.

РОҲАТНОМА

Ҳадеб менга берасан савол:
— Айтгин, нечун келади баҳор?

Ўзимгаям бу нарса мушкул,
игнаси кўп арчадай бу сир.

Милёнтача белгисиз йўлни
кўрсатади милёнта қўли.

Билолмасдан ўзим ҳайронман,
нечун бунча шошар дарёлар.

Овозим ҳам кўзингда куйган
бир осмонда осилиб турар.

Кел, ўйнагил, қорамағизим,
япроқларим орасида жим.

Айланайлик осмон тагида
муҳаббатнинг чархпалагида.

Балки баҳор сирин жилмайиб,
айтворарсан ўзинг билмайин...

ҒАРНОТА ВА 1850

Садлар ортида ҳар зум
шилдираб оқади сув.

Узумнинг бармоқ каби
навдасида тураркан

куёш нури чўзилиб
етмак бўлар юракка.

Августнинг осмонида
булоқлар орасида
булут нурга кўмилган,
туш кўраман ўнгимда.

МУҚАДДИМА

Тераклар ҳам ғойиб бўлар,
кўлда қолар ойдин излар.

Тераклар ҳам ғойиб бўлар,
аммо шамол қолар бизга.

Чўзилади пастак осмон
тагида бир кафанли бод.

Аммо қолар шамолдан сўнг
сойлар узра оққан садо.

Ёнарқуртлар босар ёдим,
чўкиб кетар анворларда.

Ушоққина юрак бирдан
яшнаб кетар бармоқларда.

ЯШИЛ ОСМОН ТУБИДА

Яшил осмон тубида
яшил юлдуз мўлтирар.
Қандоқ асрай севгини,
шу ғам мени сўлдиарар.

Эрир баланд минорлар,
эрир совуқ туманда.
Энди қандоқ кўришдик
дарчаси берак бу уйда.

Яшил осмон тубида
яшил юлдуз мўлтирар,
кўрмайин юз минорни,
кўрмайин қор қўйнида.

Хавотирим жонлироқ
бўлмоғи учун беҳад
қип-қизил табассум-ла
ясатиб қўймоғим шарт.

СОНЕТ

Кумушранг бир узун шарпа мисоли
титратиб тунги бод хўрсинар оғир,
кулранг қўл-ла кўҳна ярамни очиб,
бот ҳавас ишқида учар қайгадир.

Ҳаёт ҳам бахш этур севги ярасин,
озод бўлур мангу қон-ла тоза нур,
очилган ярадан дарду нафис ин
топажак тилини тишлаган булбул.

Ай, бошим тўладир форам¹ суронга,
совуқ гўзаллигинг сузган бир жойда
соддадил гулларни ётдим кучоқлаб.

Сарғариб оққанда югурик сувлар,
қочётган қонимни шимар қирғоқда
хушбўй гиёҳлару ўт-ўлан, бурган.

¹ Форам — ёқимли.

ХУЛОСА ҚЎШИҚЛАРИ

БОШҚАЧА ОҲАНГДА

Водий кечасига қутурган буғу
шоҳидан битта тож кийдирар гулхан.
Дузлар¹ ухлар. Фақат бедордил шамол
гижинглаб ўзича айланиб юрар.

Мушук кўзларидай ғамгин, сарғайган,
тутун туриб қолган шишадай ҳаво.
Дарёга эргашдим шоҳлар оралаб,
изимдан дарёга чўзилди шоҳлар.

Қўшиқлар қўшиғи каби жонланар
бузилмаган дунё — ёввойи, тиниқ.
Найистон ва зулмат оралиғида
туриб Федерико аталмоқ қизиқ.

НОЯБРЬ ВА АПРЕЛЬ ҲАҚИДА ҚЎШИҚ

Оқ осмонга тикилиб,
оқариб кетди кўзим.

Аслига қайтсин учун
кўзларимга суртаман
сап-сарик гулни.

Аммо бари беҳуда,
кўзларим рангсиз, оппоқ.

¹ Дуз — туз: дала, водий, пасттекислик.

Кифтларим аро тўлиб
ўйнайди тилло кўнглим.

Апрель осмонин кўриб,
кўкариб кетар кўзим.

Жонлантирай деб бир оз
кўзларимга суртаман
оқ атиргулни.

Беҳуда. Бари абас,
оқ ранг кўкка кўшилмас.

Кифтларим аро сўлиб,
ўйнамас сўқир кўнглим.

САВОЛЛАР

Сув, қаерга борасан?

Дарёларда товланиб
денгизлар қирғоғига.

Баҳр, нима истайсан?

Дарёларнинг бошида
бормиш сокин булоқлар.

Терак, нима гапинг бор?

Мен ҳеч нима демайман.
Мен... титрарман.

Не истайман, истамайман
дарё билан баҳрдан.

Тўртта каптар жимгина
ўтиради теракда.

СОХТА КЎЗГУ

Ҳали тар новдага
қуш қўнгани йўқ.

Қайтган садо бедард,
қайғусиз, аянчлидир.
Одам ва Беша¹.

Йиғлайман-о, йиғлайман
машъум варта бўйида,
кўзларимда чайқалиб,
икки баҳр ўйнайди.

МАРТ БОҒИ

Олмажоним, олма,
шоҳларингда соялар, қушлар.

Учар хаёлим,
ойдан шамол қошига учар.

Олмажоним, олма,
қўлларинг ҳам гуллай бошлади.

¹ Беша — тўқай, ўрмон.

Мартда январнинг
ҳамон оқдир чакка сочлари.

Олмажон...
(ўчган шамол).

Олмажон...
(улкан осмон).

СОҲИЛДАГИ ИККИ ДЕНГИЗЧИ

I

Юракда бир балиқчани
олиб келди чин баҳридан.

Гоҳ ялтираб ўтар балиқ
қорачиғин қаър-қаърида.

Норанжлару майхоналар
ўчиб борар хотирадан.

Сувга қарар.

II

Янги совун каби тилин
сўзлар ювди, юпқа бўлди.

Дунё текис. Баҳр кулола,
баҳру кўкда шан ситора.

Кўрди Роҳиб манзараларин
қора қизлар маммаларин.

Сувга қарар.

ҚУРИГАН НОРАНЖ ҚЎШИҒИ

Ўтинчи!
Кесиб ташла кўлкамни.
Улкан қуртни қатл қил,
беварглигим кўрмайин.

Кўзгулар аро зорман:
соямни кўрсатар кун.
Бирдан барча юлдузда
нусхамни кўпайтар тун.

Яшолмасман қурт каби!
Тирилтирар тушларим
момиқлар, чумолилар,
япроқлару қушларни.

Ўтинчи!
Кесиб ташла кўлкамни.
Улкан қуртни қатл қил,
беварглигим кўрмайин.

КЕТАЁТГАН КУН ҲАҚИДА ҚЎШИҚ

Қандай оғир, кундузим,
қолдириб кетмоқ сени.
Мен-ла тўлиб кетарсан,
келарсан билмай мени.
қандай оғир, машаққат —
кўкрагингда кетар чоқ
беҳаловат дақиқалар
ҳаловатни қолдирмоқ.

Персей¹ сени ҳар оқшом
гуллардан халос қилар,
кетарсан тоғлар ошиб,
товонларинг ёрилар.
Сени олиб қололмас
на вужудим, фарёдим
ва на ўзинг мудраган
оғуши зар дарёлар.

Дум-думалоқ нурингни
элтаман Тонгдан Шомга,
улкан нуринг жонимни
асрар ўткир азобда.
Қандай оғир элтмоқлик
тонгдан шомгача тўзиб,
шамоллар — қўлларингни,
қушларингни, кундузим.

¹ *Персей* — қадимги юнон афсоналарида денгиз махлуқига қурбонлик учун қояга боғланган Ариаднани озод қилган қаҳрамон.

ЛЎЛИ РОМАНСЕРОСИ (1924—1927)

ОЙ ҲАҚИДА РОМАНС

Келди налгар ғориға ой
настариндан ўраб рўмол.
Қарар, қарар бола фақир.
Бола фақир тикилар лол.
Ой қўлларин ёзиб, ўйнаб,
сўлқиллатиб қалай тусли,
беору пок кўкракларин,
олар тунги шамол ҳушин.
Беркиниб ол, ойим, ойим!
Келиб қолса лўлилар гар,
юрагингдан сандонларда
оқ ҳалқалар зарб қилишар.
Қўрқма, бола, қўрқма сира,
сен лўлилар келган тобда
сандонга бош қўйиб ётгин,
уйғонмассан сира хобдан¹.
Беркин ойим, ойим, ойим!
Туйдим олис от дупурин.
Қўрқма, бола, бироқ босма
оҳорланган ипак нурим.

Отлиқ елар йироқлардан
ноғорадай чалиб дузни.
Шўрлик бола муз сандонга
бош қўйганча юмар кўзин.

¹ Хоб — уйқу.

Зайтунзордан бринжа¹ тус —
 лўлилар ҳам чиқиб келар,
 бошларини тутиб баланд,
 кўзларини қисиб келар.

Ўҳ, қайси бир оғоч ёқдан
 додлаворар бойқуш ғариб.
 Ой боланинг қўлчасидан
 ушлаб кетар осмон сари.

Ногоҳ ғордан янграб фарёд,
 хотин-халаж қий-чувлари.
 Шамол эса кезар бедор.
 Шамол кезар ушлаб-ушлаб.

ПРЕСИОСА ВА ШАМОЛ

Дафназору биллур тўла
 ғира-шира ойдин роҳда
 ойдай дафни² Пресиоса
 даранглата уриб ўйнар.
 Ситораси ўчган жимлик
 суронлардан қочар нари —
 балиқ тўла тунни ўйнаб
 шопираётган денгиз сари.
 Олис қорли чўққиларда
 инглистонлар яшаган оқ
 қўрғонларни гир қуршаган
 соқчиларни босар мудроқ.

¹ Бринж — бронза.

² Даф — доира, чилдирма.

Ўйнашиб сув лўлилари,
ҳамлаларга чоғланишиб,
эгар нақшин ғорлар сари
санобарнинг шохларини.

Ойдай дафни Пресиоса
даранглатар экан ногоҳ
пайдо бўлар кўз ўнгида
баҳайбат бир ёмон шамол.
Бу яланғоч Христофордин,
самовий тил, жисми кабир,
қарар қизга ҳам вишиллар
найнинг хунук саси каби.

Ҳой лўли қиз, этагингни
бир кўтариб, қайра ташлай,
қорнингдаги кўк атиргул
қўлларимда турсин яшнаб.

Пресиоса ойдай дафни
ташлаб қочар жонҳолатда.
ўйнаб чўғдай шамширини
шамол қизни қува бошлар.

Совир денгиз тўлқинлари.
Бот бўзарар зайтунзорлар.
Қуйлар ғорлар сурнайлари,
Оғир зангин чалар қорлар.

Пресиоса, тезроқ, югур,
ахзар¹ шамол етиб олар!

¹ Ахзар — кўк, яшил.

Пресиоса, тезроқ, югур,
кифтларингга човут солар!
Юлдузлардан ерга тушган
ярқираган тилли Сотир.

Пресиоса санобарзор
узра савлат тўкиб турган
инглистонлар консулининг
қўрғонига ўзин урар.

Қиз додини эшитган чоқ
чопиб келар апил-тапил,
беретларин¹ қийшиқ кийган,
қора тўнли учта ҳарбий.

Бир бордоқда сут обкелиб,
лўли қизга тутар биров,
биrow майли финжон тутар,
бечора қиз ичмас бироқ.

Йиглаб-сиқтаб одамларга
не бўлганин сўйлар беҳол,
ташқарида том сополин
аччиғидан ғажир шамол.

¹ *Берет* — бош кийим.

ДАСАРРА

Ваҳимали жарлик узра
 ёвузлашган қон барқида¹
 Альбасетнинг² пичоқлари
 балиқлардай ярқирайди.
 Ёритворар чўзилган нур
 қояларнинг яшил бағрин,
 ялт-юлт этар суворилар
 Ёноқлари, отлар сағри.
 Қари зайтун авжларида
 икки кампир солади дод.
 Адоватнинг новвослари
 четанларни бузади бот.
 Қанотлари Альбасетнинг
 тигларига менгзаб кетар
 қора, хомуш малаклар-да,
 рўмолу қор сувин элтар.
 Хуан Антонио Монтиля
 отдан жарга қулар ногоҳ,
 савсангулга тўла жисми,
 чаккасида порлар анор.
 Ўлимнинг тик йўлидан у
 учар мисли олов зуннор.

¹ Барқ — чакмоқ, яшин.

² Альбасет — пичоқчилиги билан машҳур вилоят.

Жандармлар гурас-гурас,
 зайтунзордан елар бўйлаб.
 Тўкилган қон эса инграр
 илондай жим қўшиқ куйлаб.
 Энди сенёр жандармлар:
 дунё шундоқ кўп қадимдан.
 Карфагендан бешта одам,
 тўртовлон ўлган Римдан.

Телба бўлиб анжирлару
 лахча чўғдай садолардан
 ҳолсиз оқшом аста чўкар
 қонталашган жароҳатга.
 Гир айланиб учиб қолар
 жарлик узра, фалакларда
 кокиллари узун-узун,
 зайтун жонли малаклар ҳам.

ТЕЛВАКЕЗИК РОМАНСИ

Яшил, сени суйдим, яшил,
 Яшил шамол. Яшил шохлар.
 Денгиз бўш сузар қайиқ,
 тоғда ўглаб юрар от ҳам.
 Белга қадар шомги туман
 зулматига чўкиб ўйлар,
 яшил сочли, яшил танли,
 нуқрадайин совуқ кўзлар.
 Яшил, сени суйдим, яшил.

Лўли моҳи қизарган чоқ,
бор нарсалар унга қарар,
у борлиқни кўрмас бироқ.

Яшил сени суйдим, яшил.
Юлдузларни қиров босган,
балиқ каби силлиқ зулмат
тиниқ тонглар йўлин очар.
Ғадир-будур япроқларин
анжир бодга ишқаб қолар.
Тоғ баҳайбат жайра каби
бир лаҳзада ҳурпайволар.
Ким келади? Қайдан келар?..
Турар четан довни бўйлаб,
яшил сочли, яшил танли,
ёвуз денгиз ҳақда ўйлаб.

Ошна, жон деб алишардим
шу отимни ҳужрасига,
кўзгусига жабдуғим бор,
пичоқ берай кўрпасига.
Ошна, қара, қонга ботиб,
келадирман Кабра¹ ёқдан.
Гар ихтиёр менда бўлса,
алишардим ўйлаб турмай.
Аммо менам мен эмасман,
меникимас бу ҳужра ҳам.
Ошна, жуда ўлгим келар
ўз уйимда, ўз катимда,
бўлсайди ўз шамчироғим,
яна ҳолланд чойшаби ҳам.

¹ Кабра — Қурдоба вилоятидаги шаҳар.

Ошна, қара, томоғимдан
 тўшимгача тиг ёрворган.
 Кўрдим, оппоқ кўкрагингда
 уч юз абраш¹ гул қорайган.
 Белбоғингда қон ивиган,
 қон ҳидига тўла дуз ҳам.
 Аммо менам мен эмасман,
 меники ҳам эмас уй ҳам.
 Ҳеч бўлмаса, чиқайин бир
 манов баланд панжарага,
 оҳ, чиқайин, кўр ойдинда
 нурлар жавлон уриб ётган
 панжарадан ларзон-ларзон
 сувлар рақсин кўрайин-да

Мана баланд панжарага
 яқин келар икки ошна.
 Изларидан судралар қон,
 изларидан қолар ёшлар.
 Гира-шира чироқлар ҳам
 мил-мил ёнар томлар узра,
 юз минглаган биллур дафлар
 тонгнинг тотли ҳобин бузар.

Яшил, сени суйдим, яшил.
 Яшил шамол. Яшил шохлар.
 Мана, икки ошна етар.
 Олиб келар бод йироқдан —
 оғизларда таъми қолар
 шувоқ, эрман ва ялпизнинг.

¹ *Абраш* — ранг-баранг.

Ошна, қани ялпиздан ҳам,
 сафродан ҳам аччиқ қизинг?!
 Неча тунким шажарадай —
 бир парча юз, қора танли —
 боқди яшил панжарадан.

Лўли қизнинг юзи ойдай
 сузар яшил ҳовуз узра.
 Яшил сочли, яшил танли,
 нукрадайн совуқ кўзлар.
 Сув мавжида қиз юзини
 тутиб турар ой синиғи.
 Кеча уйлар ўраб олган
 майдончадай холи, сирли.
 Шунда даста маст жандарм
 эшикларни муштлаб урди.
 Яшил, сени суйдим, яшил.
 Яшил шамол. Яшил шохлар.
 Денгизда бўш сузар қайиқ,
 тоғда ўтлаб юрар от ҳам.

ЛЎЛИ РОҲИБА

Мўрду оҳак жимжитлиги.
 Гулхайризор сайҳон чети.
 Роҳиба қиз зард¹ шойига
 гулишаббўй² тикар бетин.
 Фонуснинг оқ қалпоғида
 етти моил қуш пириллар.

¹ Зард — сариқ.

² Гулишаббўй — тунда ҳид таратадиган гул.

Олис черков қорни катта
 айиқ мисол тик ириллар.
 Мунча яхши! Мунча нозик!
 Ёнар гуллар зард шойида.
 Ҳофизанинг бор гулларин
 тикиб олсам деб шошилар.
 Рангин пистон тасмасидан
 шомурт гули, кунгабоқар!
 Шийпон, қамар тагин гули
 заъфарон ҳам кўзни ёқар.
 Ўчоқ ёқдан бешта норанж
 тотли, ширин бўй тарайди,
 Бу Алмерий ёқда пишган
 Исонинг беш ярасидир.
 Ўтар кўркам икки отлиқ
 роҳиба қиз кўз ўнгидан.
 Бир тўлғаниб тушди кўкси
 эриган энг сўнгги сасдан.
 Бирдан қотди зор нигоҳи
 олис қирлар сари боқиб.
 Ногоҳ шакар, ҳулво тўла
 қалби титраб, синди охир.
 Ўҳ, йигирма офтоб билан
 қандоқ қалқиб кетар воҳа!
 Хаёлнинг гож¹ сойлари ҳам
 мунча жавлон уриб оқар.
 Бироқ тагин кашта тикар,
 катак-катак пардада ҳур
 эпкин билан шахмат ўйнар
 уйқу босган оқшомги нур.

¹ Гож — ўжар, қайсар, саркаш.

FAP

Олиб кетдим сой бўйига,
ишонибман ҳали қиз деб,
кўпни кўрган жувон экан.

Сант-Ягонинг хушбўй туни¹,
таранг қилиб, ийган чоқда
бирдан ўчди бор фонуслар,
ёнди минглаб чирилдоқлар.
Ўтиб сўнгги муюлишдан
қўйнига қўл солдим аста,
яшнар қайноқ кўкраклари
настарингул каби кафтда.
Оҳорланган калта лозим
шир-ширидан юрак ўйнар,
худди ўнта пичоқчадан
йиртилади шойи кўйлак.
Қора тортган оғочзорлар
авжлари ҳам тунга сингар,
сойдан нари, йироқларда
осмон ҳурар минглаб итдай.

Маймунжонлар ўраб олган
қамиш қалин ўсган гумда
тушмиш фитна сочлари ҳам
қолип каби намчил қумга.
Силтаб ечдим бўйинбоғим,
чит кўйлагин ечди сулув.

¹ Сант-Яго туни — 25 июлга ўтар кечаси: Испанияда энг катта байрам арафаси — Авлиё Иаков куни.

Тўппончали камарни — мен,
 тўрт белбандин ечворар у.
 Ялтир-юлтир кофур бадан —
 нард гулидан форам, нафис —
 шандир шабий¹ ойнакларда
 сузган ойнинг нури каби.
 Тўрга тушган балиқлардай
 типирчилар оппоқ сонлар,
 гоҳ оловдай гурлаб ёниб,
 гоҳо муздек бўлиб қотар.
 Гўзал тунда саҳар ёққа
 олиб қочди мени қайсар —
 узанги ҳам жиловви йўқ —
 садаф каби оппоқ байтал.
 Ёвуз ишқдан телба бўлиб,
 айтган ширин сўзлари сир.
 Ўша тунги ишлардан сўнг
 сал одобли бўлсам арзир.
 Ўпич ва қум тўла жисми,
 қолганини бўлмас айтсам.
 Қўпиб кетган шамол билан
 Қиличвозлик қилди савсан.

Ўзимни сўнг лаҳзагача
 жўмард лўли каби тутдим.
 Совға қилдим айрилар чоқ
 заррин гулли катта қути.
 Учратмадим қайтиб сира —
 кезиб бошқа гўшаларни,
 гўзал тунда сой бўйида
 қизман деган ўша ғарни.

¹ Шабий — тунги.

ҚОРА ҒАМ ҲАҚИДА РОМАНС

Гира-шира тоғдан пастга
 Соледад¹ қиз тушар чоғда
 тонгни излаб ҳадеб қора
 ерни чўқир хўрозлар ҳам.
 Мисдай сариқ танидан от,
 туман, зулмат бўйи келар.
 Сархуш сандон кўкраклари
 бутун чўлга куйлаб келар.
 Бемаҳалда, ҳой, Соледад,
 кимни излаб юрибсан, айт?
 Керак бўлса, излайман-да,
 сенга нима, не ишинг бор?
 Балки излаб юргандирман
 ўтган шодлик, ўзимни зор.
 Ай, Соледад, шўришим², ай!
 Агар қайсар бўлса байтал,
 ташлар ўзин шум денгизга,
 чиқмагай ҳеч ундан қайта.
 Эсга солма денгизни, қўй,
 қора ғам ҳам зотан гўзал
 баргаклари даҳшат сунган
 зайтунзордан пастда ўсар.
 Ай, Соледад, шўришим, ай!
 Сени эзган қандай ғамдир,
 ёшинг — турунж суви, оғзинг
 қаноатдан аччиқ таъмдир?

¹ *Соледад* — аёл исми, ёлғизлик маъносида.

² *Шўриш* — изтироб, ҳаяжон.

Қандай буюк ғамдир! Уйда
 телбадай бош урдим садга¹,
 икки ўрим соч судралди
 ташдан ичга, ичдан ташга.
 Қандай ғамдир! Адо бўлдим,
 жулдур кийган либосларим.
 Нафис кўйлак, лозим қайда!
 Қизғалдоқдай тар сонларим!
 Хўжағатнинг² сувин ичиб,
 шабнамларда чўмил фақат
 ҳам нотаваон юрагингни
 ўз ҳолига қўй, Соледад!

Пастда куйлаб оқар дарё,
 чайқалади осмон, боғлар.
 Гуллар эса ошқовокранг —
 янги нурдан кияр тожлар.
 Ай, лўлининг қора ғами!
 Мангу узлат, поклар ғами!
 Яширинган сирли сойлар,
 милтираган тонглар ғами!

¹ Сад — девор, тўсиқ.

² Хўжағат — малина.

САН-МИКОИЛ¹

(ҒАРНОТА)

Қават-қават панжаралар,
тоғлар, тоғлар, яна тоғлар,
оқ хачирлар, кўлкалари
ёнбағирдан ўрлаб борар.

Чексиз тунлар зулумоти
кўзларини ўраб, қийнар.
Сокин ҳаво қаърларида
ғижирлаб шўр тонглар синар.

Осмон оқёл хачирлардан
юмиб тиниб кетган кўзин,
лаҳза сайин музлаётган
кўлкаларга тилар тўзим.
Ҳеч ким қўлин урмасин деб,
сойлар кийди муздан кўйлак.
Тоғлар, тоғлар, тоғлардаги
ёввойи ҳам очиқ сувлар.

Сан-Микоил баланд минор
токчасида қомати шан,
пойин байроқ ва чироқлар
чамбараги ўраб олган.

¹ Сан-Микоил — Ғарнотанинг ҳомийси бўлмиш малак.

Бир малакки, ўргатилган,
 соат тунги зангин чолур,
 қаҳрин ечиб, андалибнинг
 болу парин кийиб олур.
 Тағин туйиб олис кенту
 гуллар бўйин нафасида,
 куйлар уч минг шом ўсмири
 куйлар ойна қафасида.

Денгиз эса ойли манзар
 кўшиқларин айтар форам,
 ойдин соҳил бўйлаб сирли
 шивирлайди қамишзорлар.
 Мана, Мадрид қизлари ҳам
 там-там юриб борар, шабий
 туман аро думбалари
 сайёралар каби кабир.
 Келар ўктам йигитчалар,
 ғамгин юзли аёллар ҳам,
 куйиб қўмсар ўтган кунги
 булбулларни хаёлларда.
 Ва оқшомги ибодатда
 заҳил юзли, қари, сўқир,
 манилалик озғин роҳиб
 бандаларга ваъзин ўқир.

Сан-Микоил миноранинг
 токчасида олар ором,
 порлоқ ипак юпқасида
 тунги осмон суврати бор.

Сан-Микоил бир қиролдир
тоқ рақамлар, самовотга,
фарёдлару нигоҳларнинг
арабий бир назокати.

ИШҚДАН ЎЛГАН ЎСМИР

Эна, айтгил, анов баланд
йўлақларда қандай ёлқин?
Қопқаларни ёпгин, болам,
соат ўн бир бўлди, ётгин.
Эна, кўзим, ишқсиз кўзим
куйдирар хўп тўртта шуъла.
Болам, балки баландликда
хотинлар мис лаган ювар.

Ой — саримсоқ бўлагидай —
бўзариб марг¹ қийноғидан,
ташлар сариқ жомминорга
сарғиш сочлар қўнғироғин.
Тун бўйлайди манзарларни,
ойналарни чертиб турар,
тун шарпасин таниб қолган
минглаб итлар бирдан ҳурар,
қоп-қоронғи манзарлардан
май сарғимтир бўй уфурар.

Шамолнинг ҳўл қамишлари,
яна қари додлар, саслар
бузилган тун осмонининг
тоқларига тегиб, қайтар.

¹ Марг — ўлим.

Ухлар ҳўкиз, гуллар, фақат
 тўртта шуъла ғазабланган
 Георгийнинг қаҳридай шан
 порлар баланд манзарларда.
 Хотинлар ҳам йиғлаб тушар,
 музлаб борар қурбон қони,
 узилган бир гулдай сўлғин,
 қаттиқ гўё ўсмир сони.
 Фарёд қилар оқсоч сойлар
 қараб туман тўнган тоққа,
 саннаб айтар эрлар исмин
 ғовларга дуч келган чоқда.
 Тун кўринмиш катак-катак
 оқ деворлар, манзарлардан,
 Тор кўчалар гармон мисол —
 ўйнар лўли, малаклар ҳам.
 Эна, жоним чиққан маҳал
 сенёрларга қилгин аён.
 Шимолга ҳам, жанубга ҳам
 жўнатворгин кўк дилгиром.
 Етти фарёд, еттита қон
 етти сафсар ёвон кўкнор
 долонларда ой нурларин
 қорайтириб, айлади хор.
 Кесилган минг қўллар билан
 гултожлардай тошиб тенгсиз,
 даҳшат солиб гумбурлади
 қасам ичиб қўйган денгиз.
 Қопқаларни бузмиш осмон
 мудҳиш ўрмон шов-шуви-ла,
 тунда баланд манзарлардан
 чорлаб турар тўртта шуъла.

ИСПАН ЖАНДАРМЛАРИ ҲАҚИДА

РОМАНС

Қора гулдур каби отлар.
 Тақалари ҳам қорадир.
 Йилтиллайди пўшларида¹
 бўёқлару шам доғлари.
 Кўзларида ёш қолмаган,
 кўрғошиндан каллалари.
 Лок сирилган жонлариям
 ўралгандир тасмаларда.
 Камоншакл, шабий шарпа,
 ёвуз сафлар ўтар хунук —
 қолур мумдай сукунат ва
 ваҳиманинг чексиз қуми.
 Ўтар, тасир-тусир ўтар
 тилка-тилка тун қаъридан,
 гира-шира буржлар² ёнар
 тўппончалар сумбасидан³.

О, лўлилар шаҳристони!
 Ясангансан байроқлар-ла!
 Олча сувли шиша хумлар,
 ой нурлари қовоқларда.
 О, лўлилар шаҳристони!
 Кўриб сени, унутар ким?

¹ *Пўш* — бу ерда: ёпинчиқ.

² *Бурж* — қуёшнинг йиллик ҳаракат йўли бўйлаб жойлашган ўн иккита юлдузлар туркумининг мажмуи.

³ *Сумба* — бу ерда: тўппонча оғзи.

Ўктам долчин миноралар,
анбару гам-ғусса шахри.

Нукра тун, оқ ойдин тун
тушар чоғи осмонлардан,
лўлилар кун, новак ясар
ланғиллаган сандонларда.
Бошин уриб ҳар қопқага
кишнаб турар ярадор от.
Херес де ла Фронтерада¹
қичқирворар чинни хўроз.
Яланғоч бод гир айланар
бир чеккада шоду мафтун:
нукра каби оппоқ-ойдин,
чиройли тун, ажойиб тун.

Юсуф билан Биби Марям
излаб қайроқ тошларини,
суриштириб келар ногоҳ
лўлиларнинг ошёнига.
Марям кўркам кўйлагида
ойимқиздай сузар ларзон,
бодоммағиз, зарқоғоздан
бўйнидаги қат-қат маржон.
Бир кифтида зарринпўши,
Юсуф тўхтар тўкиб виқор,
сал нарида Педро Домек²,
ҳам уч эрон султони бор.

¹ *Херес де ла Фронтера* — Андалусиядаги шаҳар.

² *Педро Домек* — коньяк ва ликёр корхонасининг асосчиси.

Чўчиб кетар лайлак каби
 томда хаёл сурган қамар.
 Босар баланд айвонларни
 фонуслар ва байроқчалар.
 Кўзгуларнинг қаърларида
 додлар пойсиз раққосалар.
 Херес де ла Фронтерада
 соя ва сув, сув ва соя.

О, лўлилар шаҳристони!
 Ясангансан байроқлар-ла.
 Сўндир яшил дарчаларни,
 келди ёвуз айғоқчилар.
 О, лўлилар шаҳристони!
 Кўриб сени унутар ким?
 Денгизлардан олис ерда
 сочинг ёзиб ётасан жим.

Кириб келар гурас-гурас,
 шаҳар байрам қилади шод.
 Эрмангулнинг қари товши
 ўқдонларда кўзғалар бот.
 Кириб келар гурас-гурас,
 пўшлари-да қора, қўшқат,
 улар учун ҳатто буржлар
 қабоплардай¹ порлар фақат.

Хавф-хатарга очик шаҳар
 чийлар экан бетин қопқа,
 бирданига қирқта қаттол
 кириб келар улкан қопга.

¹ Қабол — тепки, шпор.

Тўхтаб қолар соатлар-да,
 ногоҳ тўнар шиша хумлар,
 синчиклаган ёв кўзлардан
 сувлар музга дўнар зумда.
 Сиртмоғидан парпираклар
 ерга қулар чўзиқ доддан.
 Қиличлардан қиймаланган
 бодни топтаб ўтар отлар.
 Изғиб лўли кампирлар-да,
 обкетар от, жандаларин,
 сочларини шамол титган,
 жиринглар мис тангалари.
 Ёпинчлар тор кўчаларни
 тўсар тигиз тикин мисол,
 қора бўрон қайчиларин
 ортларидан ёпар беҳол.

Байтуллаҳм¹ қопқасини
 кўзлаб борар авом лўли,
 Юсуф пўшин ўлган қизга
 кафан мисол ёпиб қўйди.
 Туни билан ўқ товшидан
 таранглашиб турди ҳаво.
 Марям буржлар сўлаги-ла,
 гўдакларга берар даво.
 Жандармлар изғийди оч
 тунга тагин экиб олов,
 гулхан ичра ёнар ўсмир
 ва яланғоч гўзал хаёл.

¹ Байтуллаҳм — Қуддус яқинидаги Исо ва Марям туғилган маҳалла.

Сўйиб Роза Камборонинг
 маммаларин жандармлар,
 қўйиб кетар дарвозасин
 тоқчасига лаганларда.
 Бошқа қизлар эса қочар,
 жонҳолатда қочар войлаб —
 портлаб қора атиргуллар
 яшнаётган мудҳиш жойдан.
 Шудгорларнинг қатламидай
 чўккан чоғи сопол томлар,
 тошдай совуқ чехрасини
 эгилганча тўсар тонг-да.

О, лўлилар шахристони!
 Жандармлар кетар санғиб
 сукунатнинг шум ғоридан,
 қамраб олди сени ёнғин.

О, лўлилар шахристони!
 Кўриб сени, унутар ким?
 Юзларимдан изласинлар
 ой ҳам сахро жилвасини.

УЧ ТАРИХИЙ РОМАНС

АВЛИЁ ОЛИЯ¹ АЗОБИ

I

МЕРИДА МАНЗАРАСИ

Тор кўчадан тўлғанганча
қочар узун думли ол от,
эснаб ошиқ отар римлик
беш-олтита қари саллот.
Минерватоғ синдираркан
қуруқ дарахт шохларини,
бир қиррадан отилар сув,
ўлик қушдай жарлик сари.
Йиртиқ буржлар тўзонлари
тун қаърларин қилиб очун,
сув аралаш тонг ёригин
кутар бирдан ёғиш учун.
Гоҳо босиб қизил тўлқин
каби сурон, тагин тинар.
Авлиё қиз ноладари
биллур қадаҳ каби синар.
Ғариллайди чарх тошлари,
чангакларни букиб оғир
инграр сандон буқалари.
Меридага кийдирар тонг
маймунжоннинг новдалари
ила хушбўй гуллардан тож.

¹ *Авлиё Олия* — Бадахос вилоятидаги Мерида қасабаси ҳомийси Олая (Евлалия).

II

ҚАТЛ

Яланг оғоч шоҳлари сув
 зинасидан шитоб сакрар.
 Консул сўрар Олиянинг
 кўкси учун икки баркаш.
 Хирқироқдан сўнг бўйнида
 бўртиб кетар яшил шоҳлар.
 Қушқўнмасда қолган қушдай
 чайқалади жисми дорда.
 Ва кесилган бармоқлари
 ўйнай бошлар тоштахтада —
 сажда қилиш учун қўлга
 бирикмоқчи бўлар қайта.
 Кесволинган икки кўкрак
 тагларида икки хунук
 кичик осмон кўринар ҳам
 томчилар қон аралаш сут.
 Жисмидаги минглаб қонли
 шоҳчалар ҳам жон талашиб,
 ваҳший гулхан наштарида
 асраб турар ҳўл танасин.
 Қуроғларин жаранглатиб,
 қатор-қатор, дабдаба-ла
 ўтар қурбон қаршисидан
 сўник юзли сариқ сафлар.
 Шунда узун сочили консул
 метин сафлар кўригидан
 олиб ўтар мис баркашда
 ҳовур чиққан кўкракларни.

III

ЖАҲАННАМ ВА ҲАМДУ САНО

Тўлқинланиб чўкади қор.
 Чайқаладир жасад ҳамон.
 Кўмир каби юзин силаб
 қора бўлар совуқ шамол.
 Таранглаша товланар тун,
 дарахтда у чайқалар, оҳ.
 Тағин шаҳар доволари
 ерга тинсиз тўкар сиёҳ.
 Қорли дузни босиб кетар
 сукунатга қўшиқ айтган
 тўда-тўда майиб-мажруҳ —
 митти-митти қора ҳайкал.
 Сийраклашиб ёғар қор-да.
 Жасад турар оқарганча.
 Ярқироқ муз лашкарлари
 вужудига найза санчар.

Куйган фалак равоғида
 булбул тўла боғлар узра,
 гудурлаган сойлар аро
 Граал жомин нури сузар.
 Сачрайди ранг синиқлари:
 Олия оқ, оқликда оқ.
 Малаклар ҳам авлиё деб,
 тепасида учар узоқ.

ФАМАР ВА АМНОН¹

Ой қақраган ерга боқиб,
 фалакларда кезар экан,
 ёз паланглар², алангалар
 нафасларин тинмай экар.
 Томда куйиб кетган ҳаво,
 асаблар-да таранг тордай.
 Шамол юнгли марашлардан³
 жингаласоч бўлиб борар.
 Юксаларкан кўрсатиб ер
 яра босган тиртиқларин,
 қиздирилган игналардай
 оқ нурлардан зир титрайди.

Кирар Фамар тушларига:
 томоғида қушлар сайрар,
 тўниб қолган чирмандалар
 билан ойдин гитаралар.
 Пешайвонда турар яланг —
 хурмо каби хушбичим бод,
 нолиб қайноқ кифтларига
 сўрайди дўл, сўрайди қор.
 Фамар ҳазин куйлар экан
 пешайвонда туриб луччак,
 тевааракдан қулаб тушар
 пойига тўрт қор мусича.

¹ *Фамар ва Амнон* — қадимий Аҳддаги Довуд шоҳнинг ўғли ва қизи.

² *Паланг* — йўлбарс.

³ *Мараш* — доғ.

Амнон равшан кўринади —
 минорадан турар қараб,
 титрар қора соқоли ҳам
 белларида кўпик қайнар.
 Яланг ҳолда панжарадан
 қараб турар экан ногоҳ
 қулаётган ўқ товшидай
 қиз оғзидан чиқади оҳ.
 Амнон ҳамон еб қўйгудай
 ойга қарар, тушар пастга,
 қайга боқса, кўраверар
 ҳамширасин маммаларин.
 Ярим тунда қулар Амнон,
 қулар ҳолсиз ўз жойига.
 Тирнар бўм-бўш хобхонани
 қанот тўла кўзларида.
 Кўмиб қўяр кентни зумда
 кулранг қумга оғир саҳар,
 гоҳ очади варта¹ рўйин²,
 яшнар гоҳо гули настар.
 Кўзаларга хомуш қудуқ
 томиридан жимлик тўлар.
 Эгри-бугри, моғор босган
 илдизларни илон ўрар.
 Амнон инграр тўшагида,
 гоҳо тинчир, гоҳо тагин
 чирмар безгак печакгули
 босириқдан куйган танин.

¹ Варта — ҳалокат, гирдоб.

² Рўй — юз.

Фамар кирар хобхонанинг
 жимлигига шарпадай жим,
 шохтомирдай иссиқ тани,
 олис туман пардасидай.
 Фамар, собит саҳаринг-ла
 кўзларимни буткул ёндир.
 Ришталарин оқ барингга
 қўшиб тўкиб қўйди қоним.
 Қўйгил, азоб берма, ака.
 Кифтларимни ўпма, бўлди.
 Жисму жоним чақар худди
 ғуж-ғуж ари билан мўлдир.
 Бармоқларинг учи, Фамар,
 гулғунчадай таранг ҳали.
 Кўркам сийнанг тўлқинида
 ўйнаб турар икки балиқ.

Шохнинг юзта оти сапчир,
 сурон ерни бир тебратар.
 Сурх¹ новдани офтоб сели
 эгиб ташлар тупроқ қадар.
 Тутамлайди сочларни қўл,
 йиртилгандай шойи либос.
 Эгри-бугри чизиқлардай
 маржон оқар сарик тошда.

Ўҳ, ёввойи доддан қандай
 еру осмон кетди титраб,
 Шилдираган калта қўйлак
 узра чақнар совуқ тиглар.

¹ Сурх — қизил, алвон.

Хомуш қуллар зиналардан
 чиқиб-тушар жонҳолатда.
 Тўнган осмон тағларида
 ярқирайди мисдай сонлар.
 Фамарнинг чор атрофидан
 фарёд қилиб лўли қизлар
 эзилган гул томчиларин
 териб юрар битта-битта.
 Хобхоналар чойшабларин
 кун қизилга белар экан,
 тонг алишар сўлишларин
 нуқра балиқ, меваларга.

Амнон шоҳнинг жазосидан
 қочган маҳал тоти отда,
 минорларнинг шинагидан
 занжи қуллар новак отар.
 Тўрт садони тўртта туёқ
 гулдиратган маҳал даштда,
 Довуд қайчи билан чилтор
 ришталарин кесиб ташлар.

ШОИР НЬЮ-ЙОРКДА (1929—1930)

САЙРДАН ҚАЙТИШ

Мени бу осмон эзди,
илон каби тўлганган,
ўткирлашиб юксалган шакллар орасида
ўсиб кетсин сочларим.

Шох-шаббаси буталган, куйламай қўйган оғоч,
юзи қордай оқарган бола билан биргаман.

Пачоқбош даррандалар, ялангпойлар топтаган
увада бўлиб ётган сувлар билан биргаман.

Довотга ботиб қолган бир капалак мисоли
атрофга ботган ҳорғин суврат билан биргаман.

Ҳар куни ҳар қадамда ўзгариб турар юзим.
Мени бу осмон эзди.

НЕГРЛАР

ТАШЛАНДИ ЖОМЕ

(Буюк уруш ҳақида манзума)

Хуан деган ўғлим бор эди.
 Ўғлим бор эди.
 Гойиб бўлди, бир жума тошлараро юраркан.
 Эсимда, меҳробнинг сўнгги зинасида бир сакраб,
 отганди мис пақирчасин роҳибнинг юрагига.
 Тобутларни тақиллатдим. Ўғлим! Ўғлим! Жон ўғлим!
 Товуқнинг бир оёғини олдим ойнанинг ортидан,
 шунда қизим аравалар сузган жойда балиққа
 айланганин англаб қолдим.
 Битта қизим бор эди.
 Бухўр кули кўмган ўлик бир балиқчам бор эди.
 Улкан денгизим бор эди. Ё Худойим! Денгизим!
 Қўнғироқ чалмоқ учун минорга чиқдим, аммо,
 қуртлаганди бор мевалар,
 ёниб бўлган гугуртлар
 баҳорнинг илк бошоқларин еб кетганди беаёв.
 Жон бераётган саллотларнинг қоп-қора
 манглайини
 чўқилаган алкогольнинг лайлакларини кўрдим.
 Чодирларда айланарди кўз ёш тўла финжонлар.
 Ибодат меҳробидан топгум сени юрагим,
 музлаб қолган чангалзорда кўплашиб куйлаётган
 тун бақаларин ҳайдаш учун кучли қўллари билан
 буқа ва хачирни осмонга кўтарганда руҳоний.

Бир азамат ўғлим бор эди,
кучли ўғлим бор эди, бироқ
осмонни кемирган мурдалар кучлироқдир.

Ўғлим айиқ бўлсайди!

Тимсоҳлардан қўрқмасдим,
тўда-тўда саллотлар дарахтларга денгизни
боғлаб қўйиб зўрлаганин, булғаганин кўрмасдим.

Ўғлим айиқ бўлсайди!

Чодирларга яшрингум йўсинлар нафасидан.

Менга галстук ё енгни беришларин биларман,
аммо фарёд қиларман ибодатнинг авжида.

Тошларга қўнур пингвин, чағалайлар бўрони,
мудроқ, уйғоқ кимсаларни бўзлатиб ҳам сўзлатур:
унинг ўғли бор эди!

Ўғли! Ўғли! Бир ўғли!

Нечун тортиб олдилар? Қаерда унинг ўғли?

Яккаю ягонаси, яккаю ягонаси?!

КЎЧАЛАР ВА ТУШЛАР

ЎҚЧИГАН ОЛОМОН МАНЗАРАСИ

Семиз хотин олдинда борар —
 илдишларни қўпориб, дафларни ҳўллар,
 ўлик саккизоёқларни тўнтариб қўяр.
 Ойнинг душманийди бу семиз хотин —
 кўчаларда, бўм-бўш қаватларда санғиркан
 каптарларнинг ушоққина бошчаноқларин
 пана-паналарга туфлаб кетарди,
 кўкка ирғитарди ўлик асрлардан
 қолган базм овозларини,
 шип-шийдам самовий адирларга
 чорларди буғдойзор ажиналарин,
 нур чанқоғин шимдирар ер ости сойларига.
 Бу қабристонлардир, биладан, қабристонлардир,
 қум босган ўчоқлар ҳасратларидир,
 бу мурдалардир, ўзга вақт олмалари,
 қирғовуллари
 бўғизда туриб қолган.

Тобора яқинлашар сассиқ жангал ғарғаралари,
 жангалнинг нарёғида бағри бўм-бўш хотинлар,
 илиқ шамдан қуйилган чақалоқлар,
 ириб кетган дарахтлар, доим шўр емак ташиб,
 зир югурган оқсоч қизлар яқиндир,
 уларнинг боши узра чилтор ҳам сўлакдандир.

Нажот йўқ, болагинам! Кўнгил айнир. Нажот йўқ.
 Бу фоҳиша қўйнида ётган сипоҳ туйғусимас,

ногоҳ қурвақа еган мушукнинг ҳолатимас,
 бу кўкарган қўллар-ла остонасида булут
 ириган эшикларни тирнаган мурдалардир.
 Семиз хотин олдинда борар,
 орқасида матрослар, майхўрлар, бекорчилар.
 Ўқчиш чалар чилдирмаларин,
 қонга ботган қизалоқлар ҳам
 ойдан нажот сўрар эдилар.
 Шўрим қурсин! Шўрим қурсин! Шўрим қурсин!
 Бу нигоҳ меникийди, энди меники эмас,
 чоғир яланглаб қўйган бу титроқ нигоҳ
 бандаргоҳлар меҳробидан кузатар
 кўринмас кемаларни.
 Мен ўзимни ўша нигоҳ ила ҳимоя қилгум,
 тонглар яқин келолмас бу қоп-қора нигоҳга.
 Қусаётган оломон аро йўқолган
 қўлсиз битта шоирман,
 қалин йўсинларни чаккаларимдан
 тишлаб юлиб ташлайдиган бир тирик от йўқ.

Семиз хотин эса олдинда борар,
 аччиқ бир минтақа жойлашиб олган дорихонани
 излаб юрар одамлар.
 Аммо байроқ ҳилпираши,
 итлар чоғиб келиши биланоқ
 бандаргоҳга йиғилиб келди бутун шаҳар.

ГУДЗОНДА ҲАЙИТ

Бу сурранг булут!
 Сўйилган бу денгизчи!
 Бу кенг дарё!

Қоронғи уфқлардан келган бу шамол,
 Бу тигдир, муҳаббат, бу тигдир!
 Тўрт денгизчи
 суяклари, қирралари кўзга санчиладиган,
 отсиз ўтиб бўлмас
 дунё билан олишар эди.
 Битта, юзта, мингта денгизчи
 олий тезлик дунёси-ла муштлашаркан
 бу дунёни осмон
 ташлаб кетганидан беҳабар эди.

Танҳо осмон ташлаб кетган бу дунё.
 Бу болғалар уюми ва майсазор базми.
 Бу қумурсқа ва ботқоқда ётган тангалар.
 Осмон ташлаб кетган дунёни.
 Қишлоқларни четлаб ўтади шамол.

Илончириқ куйлар ғилдирак ваҳмасини.
 Сўйилган денгизчи эса
 уни бўғмоқ бўлган тюлень ҳақида куйлар,
 ҳамду сано айтар ҳамма,
 ҳамду сано. Бўм-бўш осмон.
 Барибир. Ҳамон ўша. Ҳамду сано.

Шаҳар атрофида тонгтача
 тахта кўприкларга чиқавериб чарчадим,
 қоним оқди чизмаларнинг ганжларида,
 йиғиштирдим илма-тешик
 елканларни денгизчилар-ла.
 Аммо қўлларим бўм-бўш,
 дарёлар денгизга гуриллаб тушар,

ҳар лаҳза туғилган чақалоқда
томирлар шохларини тебратмоғи мумкинлиги,
шохлар тагида ўрмаловчи илонларнинг туғилиши,
яланғоч баданларни синчиклаб кўрган
ташналикни, қонга ташналикни
босар одам феълида.

Фақат шу қолгуси: бўшлиқ. Ташланди дунё.

Сойбоши.

Тонг эмас. Хаёлий чўпчак.

Фақатгина шу — сойбоши.

Ў, кулранг булутим!

Ў, сўйилган бўғзим!

Ў, бегона уфқлардан эсган шамолим!

Ў, захриқотил тиг! Ў, ишқим тиги!

УЙҚУСИЗ ШАҲАР

(Бруклин кўпригининг тунги тасвири)

Бу осмон остида ҳеч ким ухламас. Ҳеч ким.

Ҳеч ким ухламас.

Кулбалар атрофида ялт-юлт шарпалар.

Илонлар ўрмалар бедорларни қийнамоқ учун.

Ўтакаси ёрилиб қочаётган кимса

юлдузларнинг зорли имосини пайқамай,

баҳайбат тимсоҳларга йўлиқар муюлишларда.

Бу дунёда ҳеч ким ухламас. Ҳеч ким.

Ҳеч ким ухламас.

Олис мозордаги бир мурда

уч йилдир зорланар —

майсалар ўсмасмиш тиззаларида.

Бугун тонгда кўмилган гўдак шундай додларки,
бор итларни чақирарлар қўрқитиш учун.

Хаёт бедорликдир! Уйғонинг! Уйғонинг!
Зиналардан қулаймиз зах заминга юзтубан,
қорнинг қир чўққисига
сўлғин сафсаргуллар қуршовида чиқамиз.
Бу хаёлсиз дунёни унутмоқ мушкул.
Бунда вужуд яшар. Лабларни лабларга
боғлар тирик қонтомирлар тўрлари-ла бўсалар,
бир умр оғрийди оғриқ сезганлар,
ўлимдан қўрққанлар ўлар умрбод...

Бир куни
отлар ҳам киражак майхоналарга,
сигир кўзларида аксланган сарғиш осмонни
қутурган чумолилар босажак.
Яна бир куни
жон киражак уваланган капалакларга,
ярқираб кетажак ғалвирак туманларда
жимжит сузган кемалар аро шоҳонагимиз,
атиргуллар шариллаб оқажак тилларимиздан.
Уйғонинг! Уйғонинг! Уйғонинг!
Кимки асраган бўлса
жонворлар панжасию селларнинг изларини,
кўприк қурилгандан беҳабар
чинқириб йиғлаётган болани,
боши билан бир чуваги қолган бола мурдасин,
ҳаммасини девор тагига —
тимсоҳлар, илонлар ғуж-ғуж қайнаган,
айиқларнинг ўткир тишлари,

боланинг мўмиёланган қўли бор жойга,
бир даҳшатдан жунлари ҳурпайган туя турган
девор тагига йиғиш керак.

Бу осмонда ҳеч ким ухламас. Ҳеч ким.
Ҳеч ким ухламас.

Агар биров кўзини юмса —
саваланг, болаларим, саваланг,
токим ланг очилган кўзлар,
ачишиб куйган жароҳатлар манзараси кўринсин.
Бу дунёда ҳеч ким ухламас. Ҳеч ким. Ҳеч ким.
Ахир, айтдим-ку —
ҳеч ким ухламас,
бироқ тунда кимнингдир чаккаларини
йўсин босиб кетса жудаям,
очиб ташланг туйнукларни,
заҳар-заққум тўла қадаҳлар,
театрулар чаноқларин кўрсинлар
улкан ойнинг ёғдуларида.

НЬЮ-ЙОРКНИНГ ХИРА МАНЗАРАСИ

Бу кул босган
қушлар бўлмаса,
тўйлар деразасин урган зорлар бўлмаса,
бу — чексиз зулматга иссиқ қон сачратган
шамолдан тўралган нозик жонзотлар.
Фақат бу қушлармас,
бир лаҳзадан сўнг
қушларни сўқимдай сўйишлари мумкин
ё ой ёрдамида оқ қояларга айлантиришар,

бу доим ҳокимнинг тош назаридан
титраган ярадор болакайлардир.

Ҳамма билар ўлдирувчи оғриқни,
аммо ҳақиқий оғриқ қалбдаям эмас,
у йўқдир ҳавода, ҳаётимизда,
тутун босган манзарларда ҳам.
Ҳар нарсани уйғотади ҳақиқий оғриқ,
ушоққина мангу ўчмас бир куюк каби
ёнар дунёларнинг гўл кўзларида.

Ортиқча кўйлақлар эзар кифтларин,
шун-чун ҳаммасини бир ерга уяр осмон,
туғолмай ўлаётган аёллар сўнг лаҳзада
ҳар садо тошга дўнмоғини,
ҳар из юрак зарби бўлмоғин тушуниб қолар.

Бизга қоронғидир идрокнинг қурт-
кумурсқаларига
фалсафа ем бўлган жинкўчалари,
эси паст болалар емакхоналарда учратар
муҳаббат сўзини айтадиган
қўлтиқтаёқли сандувочларни¹.

Йўқ бу қушлармас,
қушлар — ботқоқларнинг хира титроғи эмас,
ҳар дам бизни хўрлаган қотиллик соғинчимас,
тонгларда далда берган қасди жон туйғусимас.
Бу олам оғриғини ўз жисмига жойлаган
шўрлик ҳаво парчаларидир.

¹ Сандувоч — булбул.

Бу тирик коинотнинг нурдай тез учган
тирик бир заррасидир.

Бу бир зинапоядир, унга булут ва гуллар
дам олар қонга ботган кўрфазлар суронидан.

Мен қанчалар изладим,
ҳеч кимни ухлатмас бу куюкни қанча изладим,
аммо кўрдим панжарларга ёпишган матросларни,
қорга ботиб қолган митти само жонларин.
Ҳақиқий оғриқ эса умуман бошқа жойда,
ғўла ичра димиқиб балиқлар ўлган жойда,
вулқонларнинг ўтли нафаси ва қадимий ҳайкаллар
қадрини билмайдиган самовий майдонларда.

Овозимда оғриқ йўқ. Фақат бордир
тишларим,
аммо мотам тасмадан улар ҳам сақлар сукут,
овозимда оғриқ йўқ, аммо бор фақат замин,
мангу рангин меваларга
эшикларин ланг очган замин.

ТОНГ

Нью-Йорк тонгининг
лойдан тўрт устуни бор,
чайқалгувчи сассиқ сувида
қора каптар бўрони бор.

Нью-Йорк тонги инграр
ҳайбати зўр зиналарда —
сон-саноқсиз қирралар
ғусса чизган нардларни излар.

Тонг келар, аммо биров текизмайди
лабини,
ахир, кун барибир чиқмас, умид йўқ.
Гоҳ шиддат-ла ташланиб, бир ҳовуч чақа
ямлай бошлар ташланди болаларни.

Кимки уйдан чиқса
суяк-суягигача сирқиратар илм,
жаннат-да, севги-да, хазонрез-да йўқ деб
уқдирар,
қонунлар ва сонларнинг лой йўлларида
алдовларга берилиб, беҳуда тер тўкишга ундар.

Илдизлари қуриган,
фан дағдағасидан қийналиб ўлган
нурнинг қабри узра янграр кишанлар.
Кўчаларда уйқусиз дайди кимсалар
гўё сузиб чиққандай қон уммонидан.

ЭДЕМ МИЛС КЎЛИ ШЕЪРЛАРИ

ЭДЕМ КЎЛИНИНГ АКСЛАНГАН ШЕЪРИ

*Подамиз ўтлаб юрар, шамол эсар.
ГАРСИЛАСО.*

Бу кўҳна садоимдир,
қуюқ, аччиқ сўқларни тотимаган садоим.
Мана, ялар, ялар товонларимни
намчил, заиф қирққулоқлар аро жим.

Вой, севгимнинг кўҳна садоси,
вой, ҳақиқатим садоси,
вой, очилган биқинларим садоси,
тилимда оқарди хўп ўша кунлари
оламнинг бор гуллари,
майсаларнинг тушига от жағининг садоси,
кирмаганди ҳаттоки.

Қонларимни ичарлар бунда,
ичадилар бола руҳим шавқи, мадорин,
алюминий ва мастларнинг шовқинлари-ла
кўзларимни синдирганда дунё шамоли.

Ўтказворинг мени қопқадан,
Момо Ҳаво чумолилар ейдиган маконга кирай,
Одам Ато оқ балиқлар урчитган маконга кирай,
ўтказворинг, маст бутазорлар,
ҳаволаниб учишлару нозли жавлонлар
ўрмонига қўйворинг мени.

Занглаб кетган тўғнағичлардан
 фойдаланмоқ сирларини биламан яхши,
 Биламан умрлик сопол товоқда
 тўсатдан уйғонган кўзлар даҳшатин.

Менга хаёл керакмас, ў, ажиб садо,
 фақат боднинг энг қоронғи кунжида танҳо
 қолиб кетган эрким керак, одамий севгим керак,
 одамий севгим, холос.

Денгиз кўппаклари бир-бирин қувар,
 дарахтларнинг тинч лаҳзасин асрар шамол-да,
 ў, ажойиб садо, ёндир тилинг-ла
 қотган, заҳар тилимни ёндир.

Йиғлагим келар, чунки йиғлагим келар,
 йиғлагим келар ҳозир энг бечора боладай,
 ахир, на кас, на шоир, на баргман, ўзга ёқдан
 етиб келган ярадор бир юракман, садоман.

Йўқ, йўқ, талаб қилмасман, фақат илтимос,
 қўлларимни яласин эркин, кўҳна садоим,
 қип-яланғоч вужудим ниқоблар матоҳида
 кул қоплаган соат ила ойдан олар жазосин.

Шундай дедим,
 шундай дедим поездларни Зуҳал тўхтатган чоғи,
 мени излаб кезганида Ўлим, Туман ҳамда Хоб,
 мени излаганда
 сомоноёқ сигирлар бўкирган жойдан
 тарозининг икки палласи аро.

ТИРИК ОСМОН

Зорланмасман
 гарчи тополмадим излаганимни.
 Энди кўролмасман қақраган тошлар,
 қовжираган ниначилар орасида
 куёш ва мавжудотнинг олишувини.

Қадим дунё сари кетурман,
 кетурман чақалоқни титратган
 тўқнашувлар, тўлқинлар, суронлар
 шитирларга тўла бир дунёга кетурман.
 Теранликка етурман,
 ишқ ва қумда эриб осмонларга сингиганимда
 излаган нарсамда
 шодликнинг оқ бўёғин кўрурман.

Сўқир кўзларни босган қиров ўтмас у ёққа,
 филдираклар эзворган оғочлар ноласи ҳам.
 Унда фақат шакллар шу қадар чатишганки,
 ваҳимали бир шиддат бордир ҳар бир шаклда.

Гулларнинг даврасидан чиқиб бўлмас
 умрбод,
 қанд каби эриб кетар тишларинг ҳам шамолда,
 кафтинг тегиши билан қирққулоқнинг баргига
 жон-жонингга етажак фил суягин совуғи.

Томирларнинг тагида, шамолнинг ўзагида
 йўлдан озмиш кимсанинг кўзлари-да очилмиш,
 кўрмиш енгил тўлқинни кўриган сир пўкакни,
 кўрмиш аёл оёқли сигирлар подасини.

Зорланмасман
 гарчи тополмадим излаганимни,
 юрак зарби ва сувлар дунёсига кетурман,
 кўрурман ишқ ва қумда эриб битган чоғимда
 излаганим рангининг оқлигини кўрурман.

Кетурман, абадий ёш қолурман, қолур пастда
 гала-гала еллар-да, қумга ботган кемалар.
 Етурман мангулик ва ишқнинг тонгсиз даштига,
 йиқилурман зарб ила,
 ў, ишқ, ҳақиқий ишқ, ишқ!

Истайманки, кучли шамол чиқсин зулмат
 қаъридан,
 сен ухлаган тоқ тагидан гулу ҳарфларни юлсин,
 бошоқларнинг ҳокимияти ўрнатилди деб
 хабар қилсин
 тилло каби товланган негр болага.

ФЕРМЕР УЙИДА

ҚУДУҚҚА ЧЎККАН ҚИЗ

Фарнота ва Ньюбург

Ҳайкаллар қўрқар тобут
 зулмати бор кўзлардан,
 улардан-да қўрқинчли денгизга оқмас бу сув.
 Денгизга оқмас бу сув.

Кунгурадор деворларда зир югурар
 балиқчилар.
 Тезроқ! Баққа! Ана у! Кулкуллайди юлдузлар,
 ... денгизга оқмас бу сув.

Ёдимда қолдинг буткул юлдуз, ёғду,
 орзудай,
 йиглайсан от кўзининг қирғоғида жимгина,
 ... денгизга оқмас бу сув.

Ҳеч ким сенга зулматда кенгликни,
 олмоснинг келажагин бахш эта билмас,
 ... денгизга оқмас бу сув.

Одамлар излаганда болишлар сукутгоҳин,
 чамбаракда абадий уриларсан тошларга,
 ... денгизга оқмас бу сув.

Илдизлар ва ёлғизлик билан олишган ёвқур
 тўлқинлар оғушида абадий барҳаётсан,
 ... денгизга оқмас бу сув.

Қияликдан тушишар! Турақол энди, нурнинг
томчилари сен учун занжир каби тушажак.
... денгизга оқмас бу сув.

Билмай сув парисига айланиб қолдинг
буткул,
қўйвормайди кудуқнинг кучли қўллари сени.
... денгизга оқмас бу сув.

Йўқ. Денгизга оқмас, йўқ. Сув жимийди
кудуқда
бўм-бўш иморатлар ҳам яралар зинасида
нафас олар тори йўқ юзлаб ғижжак сингари.

Денгизга оқмас бу сув.

ЎЛИМГА МУҚАДДИМА

ТУГАНМАС ДОСТОНЧА

Йўлдан адашмоқ
 қорга қўшилмоқдир,
 қорга қўшилмоқ эса
 йигирма аср қабристонда ўтламоқдир.
 Йўлдан адашмоқ
 бир хотинга дуч келмоқдир,
 бир хотинки, сўяр икки хўрозни бирдан,
 бир хотинки, сира қўрқмас ёғдудан,
 ёғду эса қўрқмас хўроздан,
 хўроз эса қичқирмас қорда.
 Қор ҳам агар адашиб қолса,
 уйғонажак юракда самум¹,
 аммоки бу самум гарангдир,
 шундан қабристонда ўтлайверамиз.
 Икки митти бошоқ ҳасратда
 бир вулқонни кўмганин кўрдим,
 икки бола қотил кўзларин
 йиғлаб-йиғлаб тепганин кўрдим.
 Чунки икки асло рақам бўлганмас,
 бу кўлка ташлаган иккита ғамдир,
 бу севги зорини айтган гитардир,
 бир-биридан айри икки чексизлик,
 бу тагин мурдалар деворларидир,
 бемақсад туғилган одамга жазо.
 Икки рақамни суймас мурдалар,
 бу рақам ухлатиб қўяр аёлни.

¹ Самум — гармсел.

Аёл кўрқар, ахир, ёғдудан,
ёғду эса хўроз сасидан,
хўроз эса ухлამас қорда,
шундан қабристонда ўтлармиз мангу.

БЎШЛИҚ ТАСВИРИ

*Абадий жудолик борлигин билай,
кўрайин бўшлиқлар сувратин бир бор,
ойдин қўлқопингни берақол, севгим,
майсада қопкетган пойин берақол!*

Ёлғиз шамолгина фил ўпкасидан
чиқаражак ўлик шиллиққуртларни,
чиқара олажак нур ва олмалар
мағзидан совқотган қуртларни пуфлаб.

Майсалар шивирлаб додлаган маҳал
совуқ чехралар ҳам сузиб ўтажак,
титрар мандолина¹, юрак олдида
қунишиб кичкина бақа кўкраги.

Ўувиллаган катта сангин майдонда
бўкирар сўйилган буқанинг боши,
илонга ўхшамоқ бўлган шакллар
абадий музлади биллурлар мисол.

*Абадий жудолик борлигин билай,
бўм-бўш бир дунёни бергин, ўргилай!
Издихомлар ғами, дардли осмонни.
Абадий жудолик борлигин билай!*

¹ Мандолина — тўрт жуфт сим тори бўлган чертма мусиқа асбоби.

Севгим, қоп-қоронғи вужудинг ичра
қандоқ сукут сақлар қулаган қатор,
қандоқ гуллаб ётур мўмийе қўли,
қанча осмон банди, қанчалаб осмон.

Сувга чўккан тошу бод обкетган сас
ишқ шохлари — қонли оғочда унган,
тегсак ишқимизнинг юрак зарбига,
гуллар яшнар бошқа болалар узра.

*Абадий жудолик борлигин билай.
Кўрайин булутлар, сойлар бўшлиғин.
Севгим, узатақол дафна қўларинг.
Абадий жудолик борлигин билай!*

Менда-да, сенда-да қолгандир қотиб,
қонларнинг кўкарган шохлари тонгда,
ганжий нимруҳ¹ эса — қўрқувдан қотган —
ўхшайди нишонга олинган ойга.

Вужудга бўшлиқни излайди, қара.
Тишланган олмалар, адашган итлар.
Қандай азоб чекар кўрқинчли дунё
илк гиря² изларин беҳуда излаб.

Кўрпамдан ипларнинг шивир-шивирин
излаганда, бердинг, севгим, сен мадад,
Чумоли йўқ бўлса — хувиллар дунё,
кўзларим-ла йиғлаб кетарсан бадар.

¹ *Нимруҳ* — кишининг бир томонини кўрсатадиган тасвир.

² *Гиря* — йиғи.

Кўзларимда йўқдир сувратинг, кўрдим —
болалар олдида аристон ой ҳам
матросин ғажиган совуқ баракда
билагингга ўрар эдинг тўрт сойни.

*Абадий жудолик борлигин билай,
эҳтиросли севгим, жудоли севгим!
Бўшлигингни менга қилмагин инъом,
шамолда учади менинг бўшлиғим.
Вой, шўрим, вой шўринг, вой, шамол шўри!
Абадий жудолик борлигин билай.*

ЗАМИН ВА ОЙ

Қалдирғоч тухумларин еб юрадиган
кўнгли очиқ бир одам билан қоламан.
Бруклинда майхўрлар тепалаб кетган
ярим яланг чақалоқ билан қоламан.
Биргаман йўқлик сари жим кетаётган
томирлари кўкарган кимсалар билан.

Ягона замин бордир. Ягона замин
четлари ҳилпираган урхонлар учун,
булутларнинг бод ялаган қорачиқлари,
қонталаш жароҳатлар, намчил фикр-чун,
замин бор заминдан не қочар бўлса.

Бу ёнган ашёлардан сочилган кулмас,
дарахтлар илдизлари тагида чиркин
лабларин қимирлатган мурдалар эмас.
Пастликда қолдириб наҳанг галасин
осмонга талпинган луччак замин бу.

Шодлик тўла заминдир, хотиржам юзар,
келгану кетганда зоҳир тимсоли.

Бор бўлгин қирққулоқ сингари ўйнаб,
фиръавннинг чехрасига ўхшаган замин.

Борлигида бокира йўсинлар ёнган
тўнглаган битта аёл билан қоламан,
Бруклинда майхўрлар тепалаб кетган
ярим яланг болалар билан қоламан,
қоламан бурда-бурда йиртилган емиш,
айиқларнинг емиши-ла бирга қоламан.

Ўша маҳал тушиб келар зиналардан ой,
кўкимтир кукунлардан шаҳарлар тиклаб,
мармариё оёқларга тўлдиран даштни,
оқ кулги томчиларин сепар ҳар ёнга.

Ў, Диана!¹ Диана, бўм-бўш, Диана,
арилар уймалашган қабарик ойна
лаҳзалик ишқдан сўнг ўлимга элтган
Яланғоч баданни кўрсатмас асло.

Бу заминдир, э Худо, ахир етишдим,
чехрасин кенглик ёпган, юрак зарби ва қабр,
босилгувчи бир оғриқ, ўтадирган муҳаббат,
тирик қондан тикланган куйган қўлли минора.

Аммоки, ой баланд-пастга югурар зиналардан,
кўзларига тўлдириб суман уруғин,
нуқра супурги билан болаларни ураркан,
шамолнинг думи билан артар юзимни.

¹ Диана — римликларда ёруғлик ва табиат маъбудаси.

ВАЙРОНА

Ўзини топмай кезар.
Адашар ўзининг оппоқ жисмида
Шамол шундай эсар.

Хатто ой ҳам оймас,
ой отнинг бошкосасидир,
шамол — қора олма.

Қамчи, тўлқин товуши —
деразанинг нарёғида
сув қум билан олишар.

Ўтиб борар майсалар,
уларга ташладим битта қўзини,
шўрлик қандай маърар.

Бир томчи сувда
момиқлар, полапон каптарнинг
нафис пўстлоғи сузар.

Гала-гала булутлар
тонг ва қояларнинг олишувини
кузата туриб ухлар.

Болам, келар майсалар,
бўм-бўш бир осмонда жаранглар
сўлакдан ясалган найзалари.

Қўлим, севги, майсалар!
Деразанинг синган ойнакларида
қон сочин ёзворар лаҳзада.

Сену мен қолдик ёлғиз.
Шамолга қўйиб бер сўнгакларингни.
Мену сен қолдик ёлғиз.

Сўнгакларинг қўй энди.
Энди тезроқ бедор юзларимизни
изламоқ керак, севги.

ОЙ ВА ҲАШАРОТ МАНЗАРАСИ

*Ой ёришар денгиз узра,
елканларда йиғлар шамол.
Енгилгина эсиб қўзғар
мовий ёруғ тўлқинларни.*

ЭСПРОНСЕДА

Ҳар қишлоқда яшаса денгиз париси,
юрагим бир дона бошмоққа ўхшар.
Бемор саси тинган билан тугармиди тун,
биров кўриб қолмаса қайиқлар чўкмас.

Шамол сал эсганида
юрагим бир қизга айланиб қолди,
айланар сигирнинг минг йиллик тезагига
шамол қамишзордан тикилган чоғи.

Сузайлик кунгуралар лашкаргоҳига
сочилган пистирмалар сари сузайлик.
Тун қордай, ёғар қорнинг музлаган бир онидай,
Ой ҳам!
Ой!

Ой ҳам оймас,
 майхона тулкисидир,
 ўз кўзларин чўқиган бир япон хўрозидир,
 эзилган майсадир.

Спиртланган чувалчанглар бизни асраб
 қололмас,

дониш дунё астарин
 ахтарган гиёҳлар ҳам.
 Бор шакллар ёлғондир. Фақат ҳавони ютган
 сон-саноқсиз оғизлардан иборат олам.

Ой ҳам
 оймас.

Ҳашаротлар,
 соҳилларга сочилган ушоққина мурдалар,
 бўйига чўзилган бир оғриқ,
 бир томчи йод,
 тўғнағич учида яшаган авом,
 қонимиздан хамир қорган битта девона,
 менинг ишқим — куюк ёки от эмас,
 юраги ғажилган бир бола!
 Менинг ишқим!

Ана, куйлаб, бақирешар, оҳ-воҳ қилишар!
 Чехра. Сенинг чехранг! Чехра.
 Ҳамма олма — шунақа,
 барча гули кавкаб бир хилдир,
 ёғдуда ўлимнинг совуқ таъми бор,
 ўн йилликлар дузлари сиғмиш танга юзига.
 Аммо чехранг тўшалар базмлар осмонига.
 Ана, куйлашар! Бақирешар! Оҳ-воҳ қилишар!
 Чанг солишар! Суқулишар! Қийнашар!

Кетиш керак жадалроқ,
сўйилган мол шохлари
жарангига тўлиб кетган кўнчилик дўконлари
оралаб сой бўйига тушувчи тор кўчалардан
кетиш керак тўлқинлар, шохлару зиналардан.

Денгизда чўмиларди бир рангпар одам,
шу қадар хастайдики,
ўйнаётган шуълаларга юрагини едириб қўйди.
Перуда-чи минглаган хотинлар бор —
ў, ҳашаротлар —
бу хотинлар чалиштириш шоҳтомирларин
кечасию кундузи тинмай марш ўйнар.

Ушоққина қўлқоп ҳам қўлимни еб қўйди,
бас,

илк шоҳтомир ёрилиб,
жаранглар рўмолчамда,
ишқим, оёқларингни, қўлларингни ҳам асра.
Ахир, келмиш уларга юзимни бермак пайти,
юзим, юзим, ғажилган шўрлик юзим.

Хоҳишимга аталмиш — манови тоза олов,
мувозанат чанқоғин босмиш манов ҳаяжон,
манов бола оғриғи кўзга тушган ғубордай
мавҳумлик еб ташлаган
юрак дардини босур.

Бизни асраб қололмас сираям этикдўзлар,
агар калит топилса қўйлайдиган қутилар.

Шамол — ёлгон. Фақат бордир —
 ҳар нарсани эсда тутган
 бешик бордир чордоқда.
 Ой ҳам йўқ.
 Оймас.
 Ҳашаротлар,
 фақат ҳашаротлар
 ёрилишар, тишлашар, чақишар, уймалашар,
 ой ҳам
 тутундан қўлқоп кийиб турар
 вайронаси остонасида
 Ой!!!

НЬЮ-ЙОРККА ҚАЙТИШ

НЬЮ-ЙОРК

(Айбнома)

Қўпайтирмоқ истасалар,
 қўпайтирар жонворларнинг қон томчиларин,
 бўлиштирмоқ истасалар,
 бўладилар матрос қонини,
 агар қўшмоқ истасалар
 дарё-дарё қонни қўшарлар.
 Бу дарё шаҳар этагидаги
 хобгоҳларни гарқ қилиб куйлар,
 цемент, кумуш ё шамолга айланиб
 қуйилар Нью-Йоркнинг қалбаки саҳарига.
 Бу дунёнинг тоғлари бор,
 теледурбинлар бор, биламан.
 Осмонларга қарагани келмадим аммо,
 оқаётган қонни кўрай деб келдим.
 Бор нарсани оқизиб шаршараларга,
 кобра тилин тўғрилаган қонни кўрай деб келдим,
 Ҳар кун сўядилар Нью-Йоркда,
 тўрт миллион ўрдакни сўярлар,
 беш миллион тўнғиз,
 икки миллион каптар сўярлар,
 сўнг тутарлар баднафс шаҳарга.
 Миллион сўқим,
 миллион барра,
 осмонларни чил-чил синдирган
 икки миллион хўроз,

ҳар кун субҳидамда
қатор-қатор битмас-туганмас
сут қуйилган цистерналарни,
қон қуйилган цистерналарни,
савдогар атторларга аталган
вагон-вагон асира атиргулларнинг
жон берганин кўргандан кўра,
пичоқларни қайраб йиғлаган яхши,
итларни шикорда сулайтган яхши.
Ўрдаклар, каптарлар,
тўнғизлар, барралар
кўпайтириш осон бўлсин деб,
қонларини томчиларга бўлиб берарлар.
Гудзон қорамойдан маст бўлган жойда
бор мадори сўриб олинган
сигирларнинг даҳшатли фарёди
босиб кетар бутун водийни.
Сиздан нафрат қиламан
дунёнинг ярмини унутган каслар —
асло ювиб бўлмагай гуноҳингизни —
зарра меҳр кўрмагай йиртқичвачча юрагидай
юраги гурс-гурс урган одамлар,
улар цемент тоғларни қураб,
юрак зарби ила тешарлар
садларни бир рўзи қиёмат кун.
Сиздан нафрат қиламан.
Мени тинглар ҳалол нон топиб,
қўшиқларин баралла айтган,
ҳашаротлар занглаган бўшлиқни
калтакда — титкилаб юрган
софдил тиламчи болалардай
кўнгли тоза дунёнинг ярми.

Бу кўчадир, дўзахмас.
 Бу ўлиммас, сабзавот дўкониدير.
 Автомобиль босиб кетган
 мушукнинг панжасида
 тинкаси қуриган дарёлар,
 одам оёғи тегмаган кенгликлар бор.
 Очқаган қизчалар юракларида
 чувалчанглар куйин эшитдим.
 Бу ириган, занг босган замин титроғидир.
 Замин, сен-да оворасан
 рақамлару рўйхатларнинг ораларида.
 Энди нима қилайин? Безайми бу сувратни?
 Сиз сарғарган сувратга айлантирган
 ишқ ҳақида куйлайинми?
 Силларнинг туфдонига
 айланган тобутларни куйлайинми?
 Йўқ, йўқ, айблагайман
 бўм-бўш маҳкамалар расталарини,
 Авлиё Игнасио де Лойола
 бир пайт куёш боласини сўйганди,
 ҳозиргача черков қуббаларидан
 эшитилар унинг оҳу зорлари.
 Йўқ, йўқ айблагайман
 изтиробнинг талвасаси эшитилмаган,
 ўрмонларнинг ҳаволари кирмаган,
 бўм-бўш маҳкамалар қаторларини,
 Гудзон қорамойдан маст бўлган жойда
 фарёди водий жимлигин бузган,
 тинкаси қуриган сигирлар
 еб қўйсин мени.

НЬЮ-ЙОРҚДАН ҚОЧИШ

КИЧИК ВЕНА ВАЛЬСИ

Сайрона ўн қиз бор Вена шаҳрида,
 ўлим йиғлайдиган битта елка бор,
 бор каптар ўрмони, яъни тулупзор,
 қировдан қурилган музей қаърида
 сабоҳнинг парчаси ноёб нарсдай.
 Яна бордир минглаб деразали зал,
 Ай, ай, ай, ай!

Олақол, сеники шу овозсиз вальс.

Бу вальс, бу вальс, рақслар рақси,
 орқа бар пўтаси денгизга тушган
 ўлим билан шароб, ризолик вальси.

Севаман, севаман, севаман жондан,
 жонсиз китоб билан ўтирганинг дам,
 қайғулар тўлқини босган айвонда,
 гулсафсарнинг камбар кўйларида ҳам.
 Ойдин тўшакларда севаман қандай,
 тошбақа тушига кирган рақсда.

Ай, ай, ай, ай!

Ол, сеники манов синиб кетган вальс.

Вена шаҳрида бор тўрт дона кўзгу,
 уларда акс садо, лабларинг ўйнар,
 бордир ўсмирларни кўк рангга бўяб
 рояль чалаётган тагин бир ўлим.

Гадолар томларда дайди́р Венада,
мўлдирларнинг яшанг чамбарлари бор,

Ай, ай, ай, ай!

Кўлимда жон берган бу вальсни ол,

Мен сени севаман, болапақирлар
ўйнаган чордоқда севаман, ёрим,
илмилик шомларнинг шитирларида
тушимга кирганда мажор анвори.
Хира пешонангнинг жимлиги барра,
оппоқ бинафшага тўлиб кетган он,

Ай, ай, ай, ай!

«Мен сени севаман», деган вальсни ол.

Венада тушарман сен билан рақсга,
рўйимга сой рўйин ниқоб этарман,
қара, соҳилимда сунбуллар яшнар,
пойингта лабларим ташлаб кетарман
оқ бинафшали дил расмлари-ла,
қолмоғин истайман қабртошларнинг,
ғижжаклари, юракнинг тасмачалари
қоп-қора тўлқинли равишларингда.

ТАМАРИТ ДЕВОНИ (1936)

I. КУТИЛМАГАН ИШҚ ҲАҚИДА ҒАЗАЛ

Қорнингдаги қора мониюлиё¹
хуш бўйин ҳеч кимса тасаввур қилмас,
ҳеч кимса севгининг полапонини
тишингда азоблаб юрганинг билмас.

Юзинг саҳнасида ой билан бирга
ухлади минг-минглаб эроний тойчоқ,
қорларнинг душмани — баданинг билан
тўрт кеча қучоқлаб олишганим чоқ.

Ганжу сумангуллар аро нигоҳинг
ниш урган бир гиёҳ каби рангпардир,
кўксимдан сенга деб фил суягидан
абადий деган бир сўзни ахтардим.

Абадий, абадий: абадиятга
сингаётган жисминг, талвасам боғи,
томирларинг қони лабларимдаги,
қазомга аталган нурсиз дудоғинг.

II. ДАҲШАТЛИ ТИМСОЛ ҲАҚИДА ҒАЗАЛ

Истайманки, сув йўлидан айрилсин,
истайманки, бод чўлидан айрилсин.

Истайманки, кўзсиз қолсин қора тун,
қовжирасин юракдаги олтин гул.

¹ Мониюлиё — магнолия гули.

Хўкизлар чўнг барглар ила гаплашсин,
чувалчанглар ўлсин нурсиз, гафлатда.

Ялтилласин каллачаноқ тишлари,
сарик шуъла босиб кетсин ипакни.

Ярадор мор¹ каби кунга ўралиб,
тўлғанаётган тун ҳолини кўрайин.

Заҳар томар кунботардан чакиллаб,
вақт чирийди равоқларнинг тагида.

Жисминг яшир, қамишзордан кўринган
қора куманжирдай олма кўзимни.

Бергил қора сайёралар ғуссасин,
аммо яланг белларингни кўрсатма.

III. УМИДСИЗ ИШҚ ҲАҚИДА ҲАЗАЛ

Тун келишни истамас,
келолмасин деб сени,
боролмасин деб мени.

Барибир бораман,
манглайимни чақса ҳам қуёш улкан чаёндай.

Барибир келасан
тилингни шўр ёмғирлар куйдирса ҳам аёвсиз.

Кун келишни истамас,
келолмасин деб сени,
боролмасин деб мени.

¹ Мор — илон.

Барибир бораман,
бақаларга итқиб сўлгин чиннигулимни.

Барибир келасан,
зулмат қувурларига ёйиб титроқ ғулувни.

Келишни истамайди атайлаб тун ва кун,
ўлмоғинг учун менсиз,
сенсиз ўлмоғим учун.

IV. БОТИН ИШҚ ҲАҚИДА ҒАЗАЛ

Фақат бир бор
эшитай деб Вела¹ жомини,
сенга совға қилдим тизимгулдан тож.

*Қулмоқларга бурканган
тўлин ойдай Ғарнота.*

Фақат бир бор
эшитай деб Вела жомини,
Картахена² боғин айладим пайҳон.

*Пирпираклар орқасида
ол буғудай Ғарнота.*

Фақат бир бор
эшитай деб Вела жомини,
қайси оғуш эканин билмай,
оғушингда тонггача ёндим.

¹ Вела — Ғарнотадаги қўнғироқ минора.

² Картахена — Мурсия вилоятидаги қасаба.

V. ЎЛИК БОЛА ҲАҚИДА ҒАЗАЛ

Ҳар кечаси Ғарнотада,
ҳар кечаси ўлар бир бола.
Ҳар кечаси дўстлари-ла сув
ҳасратлашиб ўтириб қолар.

Мурдаларнинг қаноти лойдан.
Минор узра учар — тоза, кир —
икки шамол — икки қирғовул.
Кундуз эса ярадор ўсмир.

Сени май ғорида учратганимда
зарра тўрғай йўқ эди ҳавода.
Ерда қолмаганди булут ушоғи
чўкаётган пайтинг дарёда.

Тоғлардан қулади баҳайбат бир сув,
итлар гулсафсарлар водийни босди.
Қирғоқдаги танинг — муз малагийди —
кафтларимнинг сафсар нури остида.

VI. АЧЧИҚ ИЛДИЗ ҲАҚИДА ҒАЗАЛ

Бир аччиқ илдиз бор,
бордир мингта айвонли дунё.

Энг кичкина қўлчалар ҳатто
бузолмас сув дарвозасини.

Қаерга, айт, қайдан; қаёққа?
Бордир мингта дарчали осмон,

— ариларнинг оппоқ тўзони —
тағин битта аччиқ илдиз бор.

Аччиқ.

Юз ичида тўпланган оғриқ
товонгача тушади сизиб,
ҳозиргина кесилган туннинг
танасида оғрийди юзим.

Севги, ағёрим меним,
аччиқ илдизинг кемир!

VII. ИШҚ ЁДИ ҲАҚИДА ҒАЗАЛ

Жудо этма хаёлингдан,
юрагимда фақат қолдир
январь шомин азобида
оқ гилоснинг титроғини.

Мурдалардан мени тўсар
ёмон, совуқ тушлар сади.

Яшнаган тар савсан каби
ганж юракка келар раҳмим.

Туни билан икки кўзим
икки итдай изғиди жим.

Туни билан роса едим
заҳар-заққум тўла беҳи.

Гоҳо шамол дўниб қолар
даҳшатнинг бир лоласига.

Сўлғин лола каби оқдир
қишнинг рангпар сабоҳи-да.

Мурдалардан мени тўсар
ёмон, совуқ тушлар сади.

Жимлик аро майса босар
баданингнинг бўз воҳасин.

Висол тоқи таги, мана,
тиканаклар ўсар яна.

Қолдириб кет хаёлингни,
юрагимда фақат қолдир.

VIII. ҚОРА ЎЛИМ ҲАҚИДА ҲАЗАЛ

Олмалар сингари ухласам дейман,
олислаб шов-шувга тўла мозордан.
Ухласам дейман бир юксак денгизда
юрагин тилмоқчи бўлган боладай.

Мурдада қон бор, деб айтманг, керакмас,
ириган дудоқлар сув сўрар, деманг,
гиёҳ бўлмоқ азоби,
тонгда ишловчи
илоноғиз ой ҳақида гапирманг ҳечам.

Бир лаҳза,
бирор соат, бир аср ухлай,
аммо ҳамма билсин, ўлган эмасман,
билсинлар, лабларим олтин охурдир,
ғуруб боди яқин оғайним бўлур,
томган кўз ёшимнинг чўнг кўлкасиман.

Тонглаб юзимга тўр ёпиб қўй, токим
бир ҳовуч чумоли юргандай бўлсин,
совуқ сув-ла артгин бошмоқларимни,
чаёнлар нишлари сирғалиб ўтсин.

Чунки олмалардай ухласам дейман,
мени бу тупроқдан буткул ювгувчи
бир йиғи, бир фарёд ўргансам токи,
денгизда юрагин тилмоқчи бўлган
ўша бола билан қолайин доим.

IX. АЖОЙИБ ИШҚ ҲАҚИДА ҲАЗАЛ

Ёвуз далаларнинг
бор ганжи билан
эдинг ишқ қамиши, намчил бир суман.

Ёвуз самоларнинг
жануб самуми,
қорнинг бир сурони эдинг юракда.

Самолар, далалар
қўлларим боғлади занжирлар билан.

Далалар, самолар
ярамни қонатди қамчинлар билан.

Х. ҚУТУЛМОҚ ҲАҚИДА ҒАЗАЛ

Адашганман денгизда кўп бор,
узилган гул тўла ёд билан такрор,
севги, талвасага тўла тил билан.
Адашганман денгизда кўп бор
бола юрагида адашган каби.

Кеча йўқ, бўсалар сасидан кейин
рўйсиз хандаларни сезиб турмаган,
кимса йўқ, тўралган бувакни кўриб,
отнинг бош чаноғин эслаб турмаган.

Мана шунинг учун манглайдан оғир
чаноқ чокларини ахтарар гуллар
ва маъни қолмайди эр қўлларига
ердаги илдизга дўнмоқдан бўлак.

Бола юрагида адашган каби
адашганман денгизда кўп бор.
Сув узра сўқирдай дайдиб излайман
ўзимга ёруғ бир ўлимни бедор.

ХІ. ЮЗ ЙИЛЛИК ИШҚ ҲАҚИДА ҒАЗАЛ

Тўртта пўрим ўспирин
чиқиб борар кўчадан.

Ай, ай, ай, ай.

Учта пўрим ўспирин
тушиб борар кўчадан.

Ай, ай, ай.

Икки пўрим ўспирин
белин сириб боғлади.

Ай, ай.

Бир ўспирин ва шамол
ўгирилиб қарар жим.

Ай.

Кўпирган бу миртазорни
айланмас энди ҳеч ким.

ХII. ЭРТАЛАБКИ БОЗОР ҲАҚИДА ҒАЗАЛ

Элвира пештоқидан¹
ўтишинг кутдим, бедил²,
исмингни бир эшитиб,
жимгина йиглай дедим.

Тўққиз ойнинг қайси бўзи
сўлдирди ёноғингни?
Ким теради энди қордан
ўзлигинг — чўғ донини?
Биллуригга қайси кактус
санчади тиконини?

¹ *Элвира пештоқи* — Ғарнотанинг марказида жойлашган қадимги маврлар қурган иморатлардан қолган тош дарвозалар.

² *Бедил* — бу ерда: шайдо, мафтун.

Элвира пештоқидан
ўтишинг кутдим, бедил,
исмингни бир эшитиб,
жимгина йиғлай дедим.

Қандай садо қасд қилди
бозорда бу жонимга!
Порлаган чиннигулсан
чўнг ғалла хирмонида!
Оҳ, яқинсан йироқлардан,
йўлаб бўлмас ёнингга!

Элвира пештоқидан
ўтишинг кутдим, бедил,
исмингни бир эшитиб,
жимгина йиғлай дедим.

ҚАСИДАЛАР

I. СУВ ЯРАЛАГАН БОЛАГА ҚАСИДА

Кўргим келар қудуққа тушиб,
Ғарнотанинг садларидан келар қарагим,
сувнинг қора бигизларидан
тарс ёрилган бола юрагин.

Нола қилар ярадор бола,
бошида тож совуқ қировдан,
фавворалар, ҳовуз, булоқлар
шамширларин сирмар ҳавода.
Ай, бу қайси ишқ қаҳри, қайси ёвуз тиг,
қайси шабий сурондир, қайси оқ ўлим,
қайси чўлдир, тонгнинг саҳналарини
босиб кетган қай ёруғ чўлдир!

Бола танҳо эди
Бўғзидайди ухлаган шаҳар,
тушларида тўралган булоқ
сувўтлардан болани асрар.
Бола ва талваса келар юзма-юз,
чирмашгандай икки кўк ёмғир,
чалқанча ётарди ярадор бола,
ёйдаи эгилганди талваса оғир.

II. ЙИФИГА ҚАСИДА

Эшитмай деб йиғи садосин
ёпиб қўйдим манзар эшигин,
биноқ тўртта сад ичидаям
олислаган фарёд эшитдим.

Озгинадир малаклар товши,
оздир ҳатто итлар овози,
бир қўлимнинг битта кафтига
сигар минглаб ғижжак садоси.

Аммо фарёд улкан бир итдир,
битта улкан малакдир фарёд,
битта улкан ғижжакдир фарёд,
йиғламай деб, оғзин ёпар бод,
йўқ фарёддан бўлар бир садо.

III. ШОХЛАРГА ҚАСИДА

Тамаритнинг дарахтзорида
пайдо бўлди қалайи итлар,
бу шохларнинг солинмоғини,
бу шохларнинг синмоғин истаб.

Тамаритда бир олма бордир,
бир олмаси лиммо-лим зорга.
Унинг зорин ўчираб булбул,
қирғовуллар кўмар ғуборга.

Аммо шохлар қувонар ҳали,
худди бизга ўхшайди улар.
Дарахтларга дўнгандай ҳар шох
ёмғирларни ўйламай ухлар.

Сувга ботиб тиззасига
кузни кутар иккита водий.
Дарахтларнинг сафларин ёриб,
қоронғилик келар филодим.

Тамаритнинг дарахтзоридан
равшан юзли болалар ўтар,
шохларимнинг солинмоғини,
синмоғини кутишар фақат.

IV. ЧАЛҚАНЧА ЁТГАН АЁЛГА ҚАСИДА

Яланғоч баданинг ерни эслатар,
отларнинг ерини — теп-текис, бегард,
қамишсиз бир ерни, бир соф шаклни,
келажак кўзидан пинҳон чегара.

Сени яланг кўрмоқ — нозик бир қомат
излаган ёмғирнинг дардин тушунмак,
тиришган юзимга юлдуз тушсин, деб,
эзилган денгизнинг титроғин туймак.

Бирдан жаранглайди ётоқларда қон,
шуъладор шамширин кўтарар азот,
аммо бинафша ҳам бақа юрагин
қаерда эканин билмассан асло.

Қорнинг олишаётган илдизлар дузи,
дудоқларинг эса тонгдир бесарҳад,
тўшакнинг илмилик гуллари аро
марҳумлар инграйди кутганча навбат.

V. ОЧИҚ ҲАВОДАГИ УЙҚУГА ҚАСИДА

Суман гули, сўйилган буқа.
Чексиз тўшама. Зал. Қарта. Чилпор. Тонг.
Қиз айланиб қолди суман буқага,
буқа — қони оқиб, бўкирган оқшом.

Агарда бир гўдак бўлсайди осмон,
кечанинг ярмиси бўларди суман,
буқа — тореросиз мовий бир майдон,
бир устун пойида ётган бир юрак.

Аммо филдир бу осмон,
суман эса қонсиз бир сувдир,
чексиз тўшамада чўзилиб ётган
тунги бир шохдир қиз.

Суман ва буқанинг орасида бор
филсуяк илмоқлар ё мудроқ каслар.
Суман гулларида фил ва булутлар,
сўйилган буқада бордир қиз шакли.

VI. ЭРИШИБ БЎЛМАЙДИГАН ҚЎЛГА ҚАСИДА

Бир хаста қўл керак, гар илож бўлса,
ҳеч нарсага керакмас бир қўлдан бўлак,
майли, минглаб тунни ўтказай бедор,
ҳеч нарса керакмас бир қўлдан бўлак.

Токим у бир ганжий нилуфар бўлсин,
юракка боғланган бир каптар бўлсин,
жоним ҳам чиқар пайт тунда хонамга
ойни қўймайдиган бир кампир бўлсин.

Жасадимни ювиб, кафанлагувчи
битта қўлдан бўлак нарса керакмас.
Ўлимимга лойиқ қанот бўлгувчи
битта қўлдан бўлак нарса керакмас.

Ўтар бошқа нарсалар.
Исмсиз анвору мангу юлдузлар.
Қолгани бошқадир, нолиган шамол,
гала-гала бўлиб хазонлар учар.

VII. АТИРГУЛГА ҚАСИДА

Атиргул
излаган йўқ саҳарни
мангудайин шохида,
излар бошқа нарсани.

Атиргул,
вужуд, хаёл сарҳади,
зиё на риё излар,
излар бошқа нарсани.

Атиргул
атиргулга қарамас,
қимирламас осмонда,
излар бошқа нарсани.

VIII. ТИЛЛО ҚИЗГА ҚАСИДА

Тилло қиз, тиллогина,
чўмилади ҳовузда,
тиллога айланар сув.

Сувўтлари, шохчалар
қамраб олар баданин,
оппоқ қизнинг кўйида
оҳ урар бир андалиб.

Тун кўриниб келади,
аста-секин ярқираб,
кўринар яланг тоғлар
қўнғир эпкин тагида.

Сув юзида оқариб
чўмилар қиз яланғоч,
сув ҳам гўё аланга.

Тонг келади покиза,
минглаб мол суврати-ла,
қировли гулчамбару
оқ кафанга бурканиб.

Чўмилар алангада,
кўздан ёши қуйилар,
фарёд қилар андалиб,
қанотларин куйдирган.

Тилло қиз, тиллогина,
ўхшар оқ қарқарага,
сув ҳам эди тиллодай.

IX. ҚОРА КАПТАРЛАРГА ҚАСИДА

Дафна шохлари аро
икки қора каптар бор,
биттаси қуёш бўлса,
бошқа бири эди ой.
«Кўшнижонлар», сўрадим,
«Қабрим бўлур қайси жой?»

«Думимда», деди қуёш,
«Томоғимда», деди ой.
Белимгача ерга ботиб
йўл юрсам-да, мўл юрдим,
икки қор бургути ҳам
яланғоч қизни кўрдим.
Икки бургут эди бир,
қиз бола эса ҳеч ким.

«Бургутжонлар», сўрадим,
 «Қабрим бўлур қайси жой?»
 «Думимда», деди қуёш,
 «Томоғимда», деди ой.
 Бири эди бошқаси,
 иккиси эди ҳеч ким.

ТУРЛИ ШЕЪРЛАР

УМИДСИЗ ҚЎШИҚ

Дарёлар қўшилур,
майсалар эшилур.

Фақат мени
тўзғитди шамол.

Қайлиқлар уйига
кирар хушхабар.
Қизлар саҳарлари
яшил ипакдан
чиройли кашталар
тикар юракка.

Фақат мени
тўзғитди шамол.

ҚЎШИҚ

— Толгулнинг йиғисини
эшитиб қолсанг агар,
не қилардинг, суйгилим?
— Хўрсинар эдим фақат.

— Кетаётган нур агарда
сени имлаб чақирса,
не қилардинг, суйгилим?
— Ўйлардим денгиз ҳақда.

— Боғда, зайтун тагида
айтсам битта сўзимни,
не қилардинг, суйгилим?
— Пичоқлардим ўзимни.

СОНЕТ

Айрилишдан кўрқаман, эй хур,
кўзларингда порлаган нурдан,
нафасингдан унган атиргул
ёноғимга тегмас бир тундан.

Макон бўлмиш бу сирли қирғоқ —
шоҳсиз оғоч, бирор бус-бутун
чечаги йўқ, бир оддий тупроқ
дардларимнинг қуртлари учун.

Қўлларингда бўлсаям борим,
бўлсанг ҳамки хочим, нам дардим,
ит бўлсам-да, келмайди орим.

Сўнг бошоғим сўлмасин фақат,
кетаётган кузим барглари
оқимингга тўшалсин қат-қат.

ШОИР СЕВГИЛИСИДАН МАКТУБ ЁЗИШНИ СЎРАЙДИ

Тирик ўлим каби теран муҳаббат,
бир оғиз сўзингни кутдим беҳуда,
чечак-да сўлмишдир, ўзимни фақат
йўқотиб яшамоқ мушкулдир жуда.

Фақат ҳаво ўлмас. Тош эса ғофил,
ёғду ва зулматни фарқламайди, бас,
қийналган юракка ойлардан оқиб
келгучи муз каби асал керакмас.

Мен сени йўқотдим. Очдим қонимни,
йўлбарсу кабутар, нозик белинга
оқ бинафша билан илон олишар.

Тўлдир сўзларинг-ла, жунун комини
ё яшай оҳиста ором селида
мангу зулмат учун руҳнинг шомида.

ҚОРА ОЙЛАР

Қора ойлар денгиз бўйида,
сув товланар ақиқдай қирмиз.
Туғилмаган чақалоқларим
изларимдан йиғлайди биғ-биғ.
«Кечма биздан, кетмагин, дада!»
Кенжам кўли қовушиб қолган.
Оқа бошлар қорачиқларим,
хўрозларим бирдан жар чолар.
Мавжли кулги ниқобин кийган
денгиз қотар кенгликлар аро,
Дада, бизни ташлама!..
Бирдан
атиргулдай тўкилар садо.

СОКИН СУВЛАР

Кўзларим дарё бўйлаб
оқиб борар қуйига.
Гоҳ ёниб, гоҳо сўниб,
оқиб борар қуйига
(Фароғатли дамларни
юрак санаб туради).

Қуриган ўтлар йўлдан
борар дарё бошига.
Бу йўл ёруғ, улуғдир —
борар дарё бошига.
(Йўлга тушмаймизми деб,
юрак ғамгин сўрайди).

МУНДАРИЖА

Эргаш ОЧИЛОВ. Сўзнинг сурати ва сийрати.....3

«Шеърлар китоби»дан (1921)

Бир ўзбошимча шиллиққуртнинг саёҳати.....	11
Июль куни манзумаси.....	18
Олмос.....	22
Қуёш ботиб кетди.....	23
Диллар.....	24
Қари калтакесак.....	25
Бузилган томоша.....	28
Денгиз суви манзумаси.....	29
Оғочлар.....	30
Тунги шамол.....	31

Канте Хондо достони (1921)

Лўли сигирийяси достони

Манзара.....	33
Гитара.....	34
Фарёд.....	35
Жимлик.....	35
Сигирийя юриши.....	35

Солеа достони

Қишлоқ.....	37
Ханжар.....	37
Кутилмаган ҳодиса.....	38
Висол.....	38
Тонг.....	39

Петенера суроби

Йўл.....	40
Олти тор.....	41
Рақс.....	41
Петенера ўлими.....	42
De profundis.....	43

Икки қиз

Лола.....	44
Ампаро.....	45

Фламенко безаклари

Силвериио Франконетти суврати.....	46
Сўнгги илтижо.....	47
Memento.....	48

Уч шаҳар

Қурдоба маҳалласи.....	49
------------------------	----

Олти каприччо

Шам.....	50
Калтакланган лўли айтган кўшиқ.....	51

Биринчи кўшиқлар (1922)

Ўрамалар

Сўнгги кўшиқ.....	52
Тўлиной.....	53

Палимсестлар

Соат.....	53
Асира.....	53

Кўшиқлар (1921—1924)

Назариялар

Ҳамманинг кўшиғи.....	55
Ёғду.....	56
Тарози.....	56
Овчи.....	56
Моҳият.....	57
Асад ойи.....	58
Кесилган уч оғоч.....	58
Деразадан кўринган манзаралар	58

Болаларга аталган кўшиқлар

Чиғаноқ.....	62
Калтакесак.....	62

Манзара.....	63
Тентак кўшиқ.....	63

Андалус кўшиқлари

Сайрона Аделина.....	65
Маймунжон.....	65
Қизим кетди.....	66
Оқшом.....	67
Сувори кўшиғи.....	67
Бу рост.....	68
Зайтунзордаги қиз.....	68

Сояли уч суврат

Верлен.....	70
Вакх.....	71
Хуан Рамон Хименес.....	71
Зухро.....	72
Дебюсси.....	73
Наргис.....	73

Ўйинлар

Ирена Гарсиага.....	75
Қиз боланинг қулоғига.....	76
Одамлар кетар маҳзун.....	76
Кўшиқ оғочи.....	77
Гунглар кўчасида.....	78

Ой кўшиқлари

Ой чиққанда.....	79
Туннинг икки оyi.....	80
Тонгда ўлган.....	81
Гул.....	81

Дарёнинг нарёғида

Саҳна.....	82
Лоҳаслик ва тун.....	82
Гунг бола.....	83
Никоҳ.....	84
Видо.....	84
Қасди жон.....	85

Муҳаббат

Илк истак кўшиғи.....	86
Кичкина мадригал.....	87
Акс садо.....	87
Роҳатнома.....	88
Ғарнота ва 1850.....	88
Муқаддима.....	89
Яшил осмон тубида.....	89
Сонет.....	90

Хулоса кўшиқлари

Бошқача оҳангда.....	91
Ноябрь ва апрель ҳақида кўшиқ.....	91

Саволлар.....	92
Сохта кўзгу.....	93
Март боғи.....	93
Соҳилдаги икки денгизчи.....	94
Қуриган норанж қўшиғи.....	95
Кетаётган кун ҳақида қўшиқ.....	96

Лўли романсероси (1924—1927)

Ой ҳақида романс.....	97
Пресиоса ва шамол.....	98
Дасарра.....	101
Телвакезик романи.....	102
Лўли роҳиба.....	105
Ғар.....	107
Қора ғам ҳақида романс.....	109
Сан-Микоил.....	111
Ишқдан ўлган ўсмир.....	113
Испан жандармлари ҳақида романс.....	115

Уч тарихий романс Авлиё Олия азоби

Мерида манзараси.....	120
Қатл.....	121
Жаҳаннам ва ҳамду сано.....	122
Фамар ва Амнон.....	123

Шоир Нью-Йоркда (1929—1930)

Сайрдан қайтиш.....	127
---------------------	-----

Негрлар

Ташланди жоме.....	128
--------------------	-----

Кўчалар ва тушлар

Ўқчиган оломон манзараси.....	130
Гудзонда ҳайит.....	131
Уйқусиз шаҳар.....	133
Нью-Йоркнинг хира манзараси.....	135
Тонг.....	137

Эдем Милс кўли шеърлари

Эдем кўлининг аксланган шеъри.....	139
Тирик осмон.....	141

Фермер уйида

Кудукқа чўккан қиз.....	143
-------------------------	-----

Ўлимга муқаддима

Туганмас дostonча.....	145
Бўшлиқ тасвири.....	146
Замин ва ой.....	148
Вайрона.....	150
Ой ва ҳашаротлар манзараси.....	151

Нью-Йоркка қайтиш

Нью-Йорк (Айбнома).....	155
-------------------------	-----

Нью-Йоркдан қочиш

Кичик Вена вальси.....	158
------------------------	-----

Тамарит девони (1936)

I. Кутилмаган ишқ ҳақида ғазал.....	160
II. Даҳшатли тимсол ҳақида ғазал.....	160
III. Умидсиз ишқ ҳақида ғазал.....	161
IV. Ботин ишқ ҳақида ғазал.....	162
V. Ўлик бола ҳақида ғазал.....	163
VI. Аччиқ илдиз ҳақида ғазал.....	163
VII. Ишқ ёди ҳақида ғазал.....	164
VIII. Қора ўлим ҳақида ғазал.....	165
IX. Ажойиб ишқ ҳақида ғазал.....	166
X. Қутулмоқ ҳақида ғазал.....	167
XI. Юз йиллик ишқ ҳақида ғазал.....	167
XII. Эрталабки бозор ҳақида ғазал.....	168

Қасидалар

I. Сув яралаган болага қасида.....	170
II. Йиғига қасида.....	171
III. Шохларга қасида.....	171
IV. Чалқанча ётган аёлга қасида.....	172
V. Очиқ ҳаводаги уйқуга қасида.....	173

VI. Эришиб бўлмайдиган қўлга қасида.....	174
VII. Атиргулга қасида.....	174
VIII. Тилло қизга қасида.....	175
IX. Қора каптарларга қасида.....	176

Турли шеърлар

Умидсиз кўшиқ.....	178
Кўшиқ.....	178
Сонет.....	179
Шоир севгилисидан мактуб ёзишни сўрайди.....	179
Қора ойлар.....	180
Сокин сувлар.....	181

Адабий-бадий нашр

Жаҳон шеърнати дурдоналари

ФЕДЕРИКО ГАРСИА ЛОРКА

ОЙ ТЎЛИШГАН КЕЧАДА

Муҳаррир *Л. Игамова*

Рассом *А. Саидбердиев*

Бадий муҳаррир *Р. Зуфаров*

Техник муҳаррир *Т. Харитоновна*

Кичик муҳаррир *Д. Холматова*

Мусахҳиҳ *С. Салоҳутдинова*

Компьютерда тайёрловчи *Ф. Чанишева*

Нашриёт лицензияси АИ №158, 14.08.09.

Босишга 2013 йил 12 апрелда рухсат этилди.

Бичими 70×90^{1/32}. Таймс гарнитурасида офсет
усулида босилди. Шартли босма табоғи 7,02.

Нашр табоғи 6,83. Адади 3000 нусха.

Буюртма №13-42

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигининг

«O'zbekiston» нашриёт-матбаа ижодий уйи.

100129, Тошкент, Навоий кўчаси, 30

Телефон: (371) 244-87-55, 244-87-20

Факс: (371) 244-37-81, 244-38-10.

e-mail: uzbekistan@iptd-uzbekistan.uz

www.iptd-uzbekistan.uz

Федерико Гарсиа Лорка.

Л 77 Ой тўлишган кечада (Тузувчи ва сўз боши муаллифи: Эргаш Очиллов). — Тошкент: O'zbekiston, 2012. — 192 б.

ISBN 978-9943-01-926-3

УЎК: 821.512.133-1

КБК 84 (4Исп)

«O'ZBEKISTON»

ISBN 978-9943-01-926-3

9 789943 019263